

Subjektius ja emansipaatio arvovalintoina

Sosiaalipedagogiset kasvuprosessit Talentian eettisissä ohjeissa

Kalle Hemminki

Opinnäytetyö, Helmikuu 2022

OPINNÄYTETYÖ
Helmikuu 2022
Sosionomi koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Kalle Hemminki

Nimeke
Subjektius ja emansipaatio arvovalintoina, sosiaalipedagogiset kasvuprosessit Talentian eettisissä ohjeissa.

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyö käsittelee sosiaalipedagogisia kasvuprosesseja Talentian eettisessä ohjeistuksessa. Tutkimusidea synti Karelian sosionomikoulutuksen sosiaalipedagogisen painotuksen innoittamana. Sosiaalipedagogiikka korostuu sosionomiopinnoissa, joten on mielekästä tutkia sen näkymistä käytännön työn materiaaleissa.

Tutkimus toteutettiin lähtökohtaisesti teorialähtöisenä sisällönanalyysinä. Kuitenkin analyysin aikana esiin nousi teemoja, joita on käsitelty myös teoriajohtoisesti. Aineisto oli vapaasti saatavilla Talentian nettisivuilla.

Talentian eettinen ohjeistus on tulkittavissa kriittisemansipatorisen sosiaalipedagogiikan viitekehystä käsin. Ohjeistus korostaa asiakkaan toimijuutta ja sosiaalialan ammattihenkilön vastuuta toimijuuden ja osallisuuden tukemisessa. Kuitenkin ohjeistus ei anna tilaa radikaalille emansipatoriselle toiminnalle, eikä se anna mahdollisuutta kansalaistottelemattomuudelle tai vallankumoukselliselle toiminnalle.

Kieli
suomi

Sivuja
Liitteet

44
0

Asiasanat
Sosiaalipedagogiikka, Subjekti, Emansipaatio, Valta, Etiikka, Arvot

Author
 Kalle Hemminki

Title
 Subjectivity and emancipation as value judgment. Social pedagogical growth processes in ethical guide of Talentia.

Abstract

The aim of this study was to show if Ethical guide of Talentia can be interpreted in the scope of social pedagogical growth processes. Social pedagogy is key part of the studies for Bachelor of Social Services and thus it's important to research whether we can find those theories in practical guides of social work.

The study was qualitative by nature. Data for this study was available for free in Talentias own website. The material was analyzed mainly by method of theory based qualitative content analysis. In the analysis process I also used theory guided qualitative content analysis in my analysis.

The ethical guide can be interpreted within social pedagogical theories. It sees client as an active part of process and guides worker to empower client agency in social services. Guide doesn't allow radical social pedagogical interpretations like civil disobedience.

Language
 Finnish

Pages 44
 Appendices 0

Keywords
 Social pedagogy, Social Work, Ethics, Values, Emancipation, Subjectification,

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Kriittisemansipatorinen sosiaalipedagogiikka.....	7
2.1	Mitä on sosiaalipedagogiikka	7
2.2	Sosiaalipedagogiikan aatehistoriallinen kehitys	8
2.3	Sosiaalipedagogiset kasvuprosessit	10
2.3.1	Subjekti, toimijuus ja subjektivoitumisprosessi.....	10
2.3.2	Emansipaatio	13
2.4	Sosiaalipedagogiikka, arvot ja etiikka	15
3	Aiempiä tutkimuksia ja opinnäytetöitä	16
4	tutkimuskysymys ja tutkimusmenetelmät	18
5	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	18
5.1	Laadullinen opinnäytetyö	18
5.2	Teoriajohtoinen sisällönanalyysi	19
5.3	Talentian eettiset ohjeet.....	20
5.4	Aineiston analyysi	21
6	Emansipaatio Talentian eettisissä ohjeissa	22
6.1	Suhtautuminen valtaan	22
6.2	Ulkoinen emansipaatio	26
6.3	Sisäinen emansipaatio.....	28
7	Subjekti, subjektivoituminen ja toimijuus Talentian eettisissä ohjeissa	30
7.1	Toimijuus, subjekti ja subjektivoituminen	31
7.2	Työntekijän suhde subjektivoitumisprosessiin	32
7.3	Toimintamahdollisuudet.....	35
8	Talentian eettisten ohjeiden sosiaalipedagogisuus?	36
9	Pohdinta.....	37
9.1	Johtopäätökset	37
9.2	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	38
9.3	Ammatillinen kasvu	39
9.4	Jatkokehittämismahdollisuudet	40
	Lähteet.....	42

1 Johdanto

Karelia ammattikorkeakoulun sosionomikoulutukseen opintosuunnitelmassa yhtenä isona teoriakokonaisuutena on sosiaalipedagogiikka. Se on esillä niin teoriaopinnoissa, kuin asiakastyön harjoittelussa. Monella tasolla sosiaalipedagogiikka on koulutuksen teoreettinen viitekehys, jolle käytännön työ ja koulutus rakennetaan. (Karelia Ammattikorkeakoulu 2019.) Sosiaalipedagogiikka, kuten Nivala ja Ryyänen (2019) toteaa, on kuitenkin tieteenalana hivenen ”sekava”. Tämä sekavuus näkyy esimerkiksi käsitteellisenä monimuotoisuutena ja monitarkoituksellisuutena. Kyseinen sekavuus on ominaista sosiaalipedagogiikalle ja se on hyvin yleinen sosiaalipedagogiikan kritiikki. Toisaalta taas teoreettinen joustavuus ja jopa ”opportunistisuus” voidaan nähdä luontaisena osana toimivaa muutokseen pyrkivää tieteenalaa. (Nivala & Ryyänen 2019, 21–23.) Samalla on huomioitava, että sosiaalialalla on muutenkin monimuotoinen ja jopa pirstaleinen teoreettinen ymmärrys (Raunio 2009, 125–127). Opiskelijana onkin herännyt kysymys, onko sosiaalipedagogiikka validi taustateoria sosionomin työlle.

Yksi tapa lähestyä kyseistä kysymystä on miettiä, näkyykö sosiaalipedagogisia periaatteita yleisesti hyväksytyissä sosionomin työtä ohjaavissa dokumenteissa ja näin sosionomin työn hyvissä käytänteissä. Yksi tällainen teksti on Talentian eettiset ohjeet (2017). Se on vuonna 2017 julkaistu sosiaalialan ammattiyhdistysliiton julkaisema dokumentti, joka käsittelee sosiaalialan työn eettisiä haasteita. se käsittelee hyvää eettistä toimintaa arvojen, menettelytapojen, sekä vaikuttamisen ja ihmisoikeuksien näkökulmasta. (Talentia 2017, 4.) Näin on tärkeää ja käytännöllistä testata sosiaalipedagogiikan näkymistä työkentillä.

Nivala ja Ryyänen toteavat, että sosiaalipedagogiikkaa on lähtökohtaisesti käytäntöön tähtäväää teorianmuodostusta. Sosiaalipedagogiikka tieteenalana, sekä sosiaalipedagoginen toiminta ottaa kantaa nykytilanteeseen ja pyrkii muuttamaan sitä. (Nivala & Ryyänen 2019, 26–27.) Näin voimme todeta Kurkea ja Hämäläistä (1997) mukaillen, että sosiaalipedagogiikkaa ei voi erottaa käytännön

työstä (Hämäläinen & Kurki 1999, 32). Tämän takia katsaus sosiaalialan ohjeistuksiin ja niistä sosiaalipedagogisen painotuksen etsiminen on hyvin vahvasti sosiaalipedagogisen eetoksen mukaista.

2 Kriittisemansipatorinen sosiaalipedagogiikka

2.1 Mitä on sosiaalipedagogiikka

Sosiaalipedagogiikka on tieteenalana hyvin monimuotoinen. Tälle monimuotoisuudelle on useita syitä. Ensimmäiseksi Nivalan ja Rynänen mukaan moninaisuuden syynä voidaan nähdä sosiaalipedagogiikan tieteellinen nuoruus ja vakiintumattomuus. Sosiaalipedagogiikka on myös kehittynyt useampaa erilaista suuntaa ja perinnettä riippuen kielialueista. Näissä suunnissa on omat kiinnostuksen kohteet, sekä termistöt. (Nivala & Rynänen 2019, 22–23.) Kuitenkin Hämäläinen (2015) nimeää muutamia sosiaalipedagogiikkaa määrittäviä teemoja. Näistä olennaisin on, että sosiaalipedagogiikan yleinen käsitys yhteisön yhteiskunnan ja kasvatuksen välillä. Toinen Hämäläisen nostama teema on eriarvoisuuden puuttuminen kasvatuksen keinoin. (Hämäläinen 2015, 1034–1035.) Toisin sanoen sosiaalipedagogiikan ytimessä on käsitys, että ihminen kasvaa suhteessa yhteisöön ja yhteiskunnalliseen kontekstiin ja että kasvatuksen tarkoituksena on tukea sosiaalista samanarvoisuutta.

Nivalan ja Rynänen mukaan sosiaalipedagoginen kasvatusta on kolmitasoista. Ensimmäiseksi se on kiinnostunut yksilöstä ja yksilön kehittämisestä. Tarkoituksena on, että ihminen pystyisi olemaan aktiivinen toimija omassa elämässään. Toiseksi: Ihminen voi olla yksilöllinen toimija vain suhteessa lähiyhteisöönsä. Tällä tasolla sosiaalipedagogiikan ihanteena on hyvien yhteisöjen rakentaminen. Kolmanneksi sosiaalipedagogiikka liittyy yksilön osaksi yhteiskuntaa. Tämän voidaan ajatella olevan esimerkiksi vaikutusmahdollisuuksia sekä kykyjä ja taitoja osallistua demokraattiseen päätöksentekoon. (Nivala & Rynänen 2019, 27–29.)

Tämän opinnäytetyön sosiaalipedagoginen viitekehys on kriittisemansipatorinen. Hämäläisen ja Kurjen mukaan kriittisemansipatorisessa sosiaalipedagogiikassa

keskeinen ajatus on, että sosiaalipedagogisen työn keskiössä on Ihminen ja hänen suhteensa yhteiskuntaan. Sosiaalipedagogiikan tehtävänä on tukea ihmisen kasvua ja aktiivisesti tukea ihmisen vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnassa. Kriittisemansipatorinen sosiaalipedagogiikka on sidoksissa ajan kysymyksiin ja se pyrkii ihmisen itsemääräämisoikeuden, ihmisten tasa-arvon ja aidon demokration edistämiseen. (Hämäläinen & Kurki 1997, 118–120.)

2.2 Sosiaalipedagogiikan aatehistoriallinen kehitys

Nivalan ja Rynänen mukaan sosiaalipedagogiikka on ollut aina yhteydessä aikansa muuhun kasvatustajatteluun, kulttuuriin, sekä poliittiseen tilanteeseen (Nivala & Rynänen 2019, 22–23). Tällöin ymmärtääksemme kriittisemansipatorisen sosiaalipedagogiikan lähtökohtia on hyvä perehtyä sosiaalipedagogiikan historialliseen kehitykseen.

Vaikka sosiaalisen yhteisön ja yhteiskunnan, sekä kasvatuksen suhdetta on pohdittu jo Platonin ja Aristoteleen teksteissä, niin sosiaalipedagogiikan katsotaan alkavan kehittyä 1800-luvun lopulla ja saada muotonsa tai ”monimuotonsa” 1900-luvun aikana (Hämäläinen 2015, 1026–1027). Sosiaalipedagogiikan alkukehitys tapahtui Nivalan ja Rynänen mukaan Saksassa, missä kehittyi kaksi erillistä tapaa ymmärtää sosiaalipedagogiikka ja sosiaalipedagoginen toiminta. Nämä tavat liittyvät käsitykseen sosiaalipedagogiikan tehtävistä. Yleinen tehtävä, kuvaa sellaista tulokulmaa, missä sosiaalipedagogiikka ymmärretään yleisen kasvatuksen ideologisena ja teoreettisena viitekehityksenä, kun erityinen tehtävä nähdään erityisesti heikko-osaisten ja yhteiskunnallisten ongelmien kohtaamista kasvatuksen keinoin. Historian saatossa eri sosiaalipedagogiset ajattelijat ovat jollain tavalla kiinnittyneet jompaankumpaan tapaan hahmottaa sosiaalipedagogiikka ja sosiaalipedagoginen toiminta. (Nivala & Rynänen 2019, 56–58.)

Ennen toista maailmansotaa sosiaalipedagogiikan kehittäjät keskittyivät ajalle tyypilliseen tapaan kattavien teoreettisten mallien tuottamiseen. Lähtökohtaisena ajatuksena oli, että kasvatuksessa tärkeää on keskittyä kasvatussuhteeseen ja pedagogisiin käytäntöihin. Sosiaalipedagogiikka oli ennen kaikkea nähtävissä

sen yleisen tehtävän kautta. Tätä sosiaalipedagogiikan suuntausta voidaan kutsua hermeneuttiseksi suuntaukseksi. (Nivala & Ryyänen 2019, 71–72., Hämäläinen & Kurki 1997, 40.)

Toisen maailmansodan jälkeen sosiaalipedagogiikka kehittyi kahteen erilaiseen suuntaan. Toisaalta sosiaalipedagogiikka kehittyi empiiris-analyyttiseen suuntaan, missä kasvatus nähtiin positivistisena empiirisen tutkimuksen tuloksiin perustavana toimintana. Toisaalta se kehittyi ottamaan enemmän huomioon yhteiskunnallisia ja kokemuksellisia tiedonaspekteja kriittisemansipatorisessa suuntauksessa. Kriittisemansipatorinen suuntaus kehittyi vastaliikkeenä yleisteoreettiselle hermeneuttiselle suuntaukselle sekä positivistista ihmiskäsitykseen tukeutuvalla empiiris-analyyttiselle suuntaukselle. Sen ytimessä oli ajatus, että sosiaalipedagogiikan ei voi vain tutkia yhteiskuntaa ja kasvatusta, vaan sen tulee aktiivisesti taistella ihmisten vapautumisen puolesta. (Nivala & Ryyänen 2019, 74–75; Hämäläinen & Kurki 1997, 39–42.)

Marksilaiseen tapaan on kriittisemansipatorisesta tutkintaperinteestä löydettävissä maltillinen reformistinen sekä radikaalimpi vallankumouksellinen linja. Reformistisessa suuntauksessa pyritään aktiivisiin vaiheittaisiin muutoksiin yhteiskuntarakenteissa ja korostaa heikoimmista huolehtimisen ja ihmisoikeuksien merkitystä hyvinvointivaltion toiminnassa. Radikaali vallankumouksellinen tutkintaperinne on koko kapitalistisen järjestelmän kritiikkiä ja ajaa kapitalistisesta järjestyksen kumoamista. (Nivala & Ryyänen 2019, 75–76.)

On merkittävää huomata, että sosiaalipedagogiikka ja sen aatehistoria on vahvasti sidoksissa muuhun historialliseen kehitykseen. Se lainaa laajasti eri tieteen aloilta ja sen erilaiset kehityssuunnat ovat linkitettävissä laajempaan tieteelliseen, filosofiseen ja moraaliseen aatehistoriaan. Suuret muutokset tapahtuivat toisen maailmansodan jälkeen ja kriittisemansipatorinen sosiaalipedagogiikka on vahvasti kiinnittynyt alkuaikansa vasemmistolaiseen ja kriittiseen teoriaperintöön. Se on tiedettä, jonka päämääränä ei ehkä niinkään ole uusi tieto vaan parempi yhteiskunta ja elämä. (Nivala & Ryyänen 2019, 75–79.)

2.3 Sosiaalipedagogiset kasvuprosessit

Sosiaalipedagogiikan kriittisemansipatorinen suuntaus pyrkii DalMason ja Kuosmanen (2008) mukaan taistelemaan kasvatuksen keinoin yksilön puolesta yhteiskunnallisia koneistoja vastaan. ”Voitto” tässä taistelussa saavutetaan tukemalla ihmisen kasvua subjektiksi, sekä vapauttamalla hänet häntä ympäröivän yhteiskunnan ikeestä. Nämä subjektivoitumis- ja emansipaatioprosessit ja niiden tukeminen voidaan nähdä sosiaalipedagogiikan keskeisinä tehtävinä. (DalMasos & Kuosmanen 2008, 39–41.)

Näiden lisäksi sosiaalipedagogiikassa ihmisen kasvun tukemisen yhteydessä on käytetty termiä empowerment. Nivalan ja Rynänen mukaan empowerment on terminä hyvin monimuotoinen ja sillä tarkoitetaan hyvin erilaisia asioita riippuen sosiaalipedagogiikan maantieteellisistä aatesuuntauksista. Riippuen aatesuunnauksesta empowermentillä voidaan tarkoittaa joko ihmisen omien voimavarojen kehittämistä, tukemista ja tehokkaampaa käyttöönottoa. Toisaalta se voidaan tulkitua rakenteellisemmin siten, että empowerment on valtaistumista, missä yksilön mahdollisuuksia kamppailla rakenteellisia valta-asetelmia vastaan pyritään aktiivisesti murtamaan. Suomalaisessa sosiaalipedagogiikassa empowerment-termin suhtaudutaan nuivasti. Tämä johtuu termin vaikeasta ja pirstaleisesta määrittelystä, sekä sen päällekkäisyydestä muiden, etenkin emansipaation, sosiaalipedagogisten kasvuprosessien kanssa. Myös haaste kääntää empowerment yksiselitteisesti on vähentänyt termin soljuvuutta suomalaiseen sosiaalipedagogiseen perinteeseen. (Nivala & Rynänen 2019, 158–160.) Tässä työssä liityin itse tähän perinteeseen ja rajaan tutkielmani käsittelemään ainoastaan subjektivoitumis- ja emansipaatioprosesseja.

2.3.1 Subjekti, toimijuus ja subjektivoitumisprosessi

Sosiaalipedagogiikan ytimessä on käsitys ihmisestä itsearvoisen tärkeänä ja pysyvänä subjektina. Sosiaalipedagogisen kasvatuksen tehtävänä on tukea ihmisen kasvuprosessia kohti aktiivista ja vastuullista toimijuutta omassa sosiaalisessa

kontekstissaan. Tätä toimijuutta tuetaan DalMason ja Kuosmasen mukaan vahvistamalla yksilön subjektiutta, sekä sitä kautta lisätä hänen toimijuuttaan arjessa. Tätä subjektiiksi kasvamista ja toimijuuden lisäämistä voidaan kutsua subjektivoitumisprosessiksi. (DalMaso & Kuosmanen 2008, 42–44.) Kuitenkin sosiaalipedagogisen perinteen mukaisesti kyseisestä prosessista käytetään myös muita nimityksiä, kuten subjektiiksi kasvaminen (Nivala & Ryyänen 2019, 100–103) Tai ihmillistyminen (Freire 2005, 91–93).

Nivala ja Ryyänen esittelevät usean erilaisen tavan hahmottaa subjektia ja toimijuutta. Lähtökohtaisesti toimijuudessa on kyse jokaisen ihmisen kyvystä elää ja tehdä elämäänsä vaikuttavia valintoja. Kuitenkin samalla kun kyky on sisäsyntyinen, niin toimijuus on kehitettävä sosiaaliseen kontekstiin liittyvä taito navigoida kulttuurin ja yhteiskunnan antamien rajojen sisällä kohti laadullisesti parempaa elämää. Toimijuus on kykyä, tahtoa ja vaikuttamismahdollisuuksia. Olenaista on, että toimijuus on aina yhteisöllistä ja yhdessä tehtävää toimintaa ja vaikuttamista. (Nivala & Ryyänen 2019, 95–97.)

Subjekti on saman toimijuuden tarkastelua hivenen erilaisesta näkövinkkelistä. Hämäläinen ja Kurki kuvaavat Winklerin subjektiuden käsitystä yksilön itsetietoisena toimintana kasvottomuuteen ja massa-ajatteluun taipuvaisen yhteiskunnan sisällä. Subjekti käsitteen vastaparina on ”paikka”, jolla tarkoitetaan subjektin toimintakontekstia. (Hämäläinen & Kurki 1997, 131–133.) Hyvin samankaltainen käsitys hivenen eri termein on Paolo Freirellä. Nivalan ja Ryyänen mukaan Freiren subjektin ja subjektiivisuuden vastaparina on objektiivisuus. Subjektiivisuus on ihmisen oma tulkinta todellisuudesta, kun taas objektiivisuus on historiallinen, kulttuurillinen ja poliittinen konteksti, jossa ihminen elää. Toimijuus tässä ajattelussa on, että ihminen subjektina vaikuttaa tulevaan todellisuuteen nykyhetken objektiivisuudesta käsin. Toisin sanoen ihminen voi subjektina, toimijana, vaikuttaa maailmaan niissä rajoissa, jotka objektiivinen todellisuus antaa. (Nivala ja Ryyänen 2019, 97–99.)

Tätä subjektiutta ja sen kasvuprosessia tuetaan kasvatuksella. DalMason ja Kuosmasen mukaan subjektivoitumisen päämääränä on, että yksilö pystyy olemaan oman elämänsä eläjä, kokemaan merkitystä, tekemään valintoja ja kantamaan vastuuta itsestään ja muista. (DalMaso & Kuosmanen 2008, 44). Tähän subjektin täyteyteen päästään kasvatuksella ja yhteisellä taistelulla valtarakenteita vastaan. Freiren mukaan tässä kasvatuksessa olennaista on, että ihminen oppijana on toimija ja aktiivinen osa dialogista ja problematisoivaa kasvatusta. Kasvattajan tehtävä on olla dialogisessa suhteessa yksilöön ja hänen lähtökohdista mahdollistaa terve tyytymättömyys nykyhetkeen. tällöin ihminen itse saa kasvaa kohti aitoa inhimillisyyttä, vastuuta, subjektiutta. Tässä Dialogissa on Freiren mukana tärkeää, että siinä säilyy sekä reflektiivinen, että toiminnallinen ulottuvuus. Reflektiivisyys tarkoittaa sanojen teoreettista ulottuvuutta, sivistystä ja ymmärrystä, kun taas toimintaulottuvuudella tarkoitetaan sanoista kumpuavaa de facto-toimintaa. Jos kasvatuksen dialogista joko reflektio tai toiminta koetaan toista tärkeämmäksi, on se Freiren näkemyksen mukaan epätasapainossa. Problematisoivan kasvatuksen tarkoituksena taas on viestiä, että tulevaisuus on muokattavissa ja muutettavissa. Ihmiset itse luovat tulevaisuuden. (Freire 2005, 90–98.)

Yllä esiteltyjen subjektiutta ja toimijuutta yhdistää yksilön aktiivinen rooli ja halu muuttaa maailmaa sekä olla aktiivinen toimija. Toinen tapa käsittää toimijuutta on toimijuuden autonomian kautta. Nivalan ja Rynänen mukaan toimijuuden autonomialla tarkoitetaan vapautta ja rakenteellista mahdollisuutta toimia yhteiskunnassa. Tällöin toimijuutta voidaan hahmottaa toimintamahdollisuuksien avulla. Toimintamahdollisuuksien teoria korostaa toimijuuden rakenteellista puolta ja puuhukin toiminnasta eikä toimijuudesta. Toimintamahdoluusteoria keskittyy hahmottamaan, missä kaikessa on hyvä olla mahdollista toimia, jos ihminen niin valitsee. Toimintamahdoluusteorian mukana on olemassa 10 toimintamahdoluuden osa-alueita, jotka määrittävät mihin toimijalla tulisi olla ideaalisti mahdollista vaikuttaa. Näissä toimintamahdoluuksien luokissa on edustettuna niin fyysinen, sosiaalinen, kuin demokraattinen ja ympäristön hyväksi tehtävä toiminta (Nivala & Rynänen 2019, 101–103.)

Kuten huomataan subjektivoituminen, toimijaksi kasvaminen, on hyvin monitahoinen asia. Subjektivoitumisen teoreettinen moninaisuuden takia ei tässä tutkielmassa ole mielekäästä määrittää tarkasti käsitteistöä ja niiden merkityksiä subjektivoitumisen osalta. Voidaan tyytyä tutkimaan toimijuutta monitahoisena yksilön persoonaan ja rakenteellisena yhteiskuntaan liittyvänä ilmiönä, joka ilmenee orgaanisesti ja monitahoisesti. Sen ytimessä on järkkymätön yksilön ihmisarvo, joka itsessään ansaitsee, että yksilön tulee saada olla oman elämänsä eläjä.

2.3.2 Emansipaatio

Emansipaatio sosiaalipedagogisena terminä tarkoittaa Nivalan ja Rynänen mukaan sitä kasvuprosessia, jossa ihminen oppii itsenäiseen ajatteluun ja toimimaan osana yhteisöä. Ihminen vapautuu emansipaatiossa hänen omaa kasvuun ja hyvinvointia rajoittavista olosuhteista ja yhteiskunnan rajoituksista. Tämän emansipaation voi jakaa sisäiseen ja ulkoiseen emansipaation. Sisäisessä emansipaatiossa ihminen saa vapautua häntä rajoittavista sisäisistä ajatusmalleista ja kulttuurinormeista, jotka estävät hänen toimijuuttaan, kun taas ulkoisessa emansipaatiossa on kyse aktiivisesta toiminnasta yhdessä muiden ihmisten kanssa, jotta yhteiskunta voisi muuttua vapaammaksi. Nämä kaksi emansipaatioprosessia ovat limittäisiä ja mahdollistavat toisiaan. Kun ihminen vapautuu omista vääristä uskomuksistaan vapauttaa se mahdollisuuden yhteiskunnalliseen toimintaan, taisteluun sortoa vastaan. (Nivala ja Rynänen 2019, 153–154.)

On kuitenkin kestävä ajatus, että emansipaatiota tarvitsisivat vain heikossa asemassa olevat ja sorretut. Freiren mukaan yhtä lailla sortajat tarvitsevat emansipaatiota. Jos emansipaatiolla pyritään ainoastaan heikompi osaisten vapauttamiseen, luo se yhteiskunnan, jossa sorretut alkavat sortaa. Tavoitteena tulee olla ennemmin yhteiskunnallisen ajattelun kokonaisvaltainen murros, jossa valtarakenteet paljastetaan ja ne muutetaan. Vapautunut ihminen ei vapaudu sosiaalisesta vastuusta. Jos hän ei ota vastuuta inhimillisemmästä, niin hän tulee sortajaksi. (Freire 2005, 46–50.) Kyseessä ei siis voi olla vallan uudelleen jako vaan vallan epistemologinen uudelleen ymmärrys.

Nivalan ja Ryynäsen mukaan emansipaatiossa keskeinen käsite on valta. Valta-teorioita on kuitenkin useita ja teoriasta riippuen valta ja valtarakenteiden murttaminen näyttäytyy erilaisena emansipaatioprosessin sisällä. Perinteisen käsityksen mukaan valta on objektiivista, ja sitä joko on tai ei ole. Tällöin emansipaation pyrkimys on murtaa valta-asetelmia ja tasoittaa valtasuhteita. Kuitenkin, jos liitytään enemmän teorioihin, joissa valta nähdään sosiaalisena konstruktiona ja organisesti kaikkialle hajaantuneena, on vallan siirtäminen ja valtarakenteisiin keskittyminen riittämätön. Tällöin keskeistä on vallan ja valtarakenteiden vääjäämättömyyden hyväksyminen. Tällöin kysymys ei siitä kenellä on valta vaan, miten valtaa käytetään. Samalla se asettaa jokaisen ihmisen omassa emansipaatioprosessissa myös vallankäyttäjäksi ja näin johtaa kyseenalaistamaan myös omaa toimintaa. (Nivala ja Ryynänen 2019, 154–158.) Tällöin emansipaatioprosessissa Freireä mukaillen sorretusta ei tule sortaja vaan vapautunut inhimillistynyt ihminen (Freire 2005, 46–47).

Emansipaatio ja emansipaation käsitys kehittyi kriittisemansipatorisessa sosiaalipedagogiikassa hyvin keskeiseksi käsitteeksi. Kurjen ja Hämäläisen mukaan, se lopulta systematisoitiin osaksi sosiaalipedagogiikan metodologiaa. Tällä tarkoitetaan sitä, että sosiaalipedagogiikka tieteenä omaksui kriittisen teorian lähtökohdat ja sen tieteellinen tehtävä politisoitui. Emansipaatiosta tuli tieteen tekemisen päämäärä ja siihen systematisoitiin kuusi attribuuttia, määritelmää, joiden täytyessä sosiaalipedagoginen tutkimus ja toiminta on emansipatorista. Nämä määritelmät ovat seuraavat: Ensimmäiseksi sosiaalipedagogiikan päämääränä tulee olla emansipaatio. Toiseksi sen tulee olla toimintatieteellistä ja tähdätä yhteiskunnalliseen muutokseen. Kolmanneksi sen tulee keskittyä psykososiaalisiin ilmiöihin ja sen tulee olla heikomman puolella. Neljänneksi sen tulee liittää itsensä laajempiin sosiaalisiin teorioihin. Viidenneksi se on lähtökohtaisesti poliittista toimintaa. Viimeiseksi sen tulee olla kytköksissä kriittisen teoriaan. Näitä periaatteita noudattaen tavoitellaan hyvää ja kaikille tasa-arvoista yhteiskuntaa. (Hämäläinen & Kurki 1997, 118–124.)

Emansipaation käsite sosiaalipedagogiikassa kohtaa samoja haasteita kuin subjektin ja subjektivoitumisen käsitteet. Sen määritelmällinen moninaisuus ei tee

mielekkääksi sen monoliittista määrittelyä tässä tutkielmassa. Sisäisen emansipaation ja subjektivoitumisen päällekkäisyydestä johtuen keskityn pääosin ulkoisen emansipaation näkökulmaan.

2.4 Sosiaalipedagogiikka, arvot ja etiikka

Aineisto on Talentian julkaisema sosiaalialan eettinen ohjeistus. Tästä johtuen on hyvä tarkastella vielä lyhyesti etiikan ja arvojen, sekä sosiaalipedagogiikan suhdetta. Lähtökohtaisesti voidaan todeta, että sosiaalipedagogiikka niin käytännön toimintana, kuin tieteenalana on asemoinut itsensä osaksi eettistä, poliittista ja moraalista keskustelua. Nivalan ja Ryytäsen mukana Sosiaalipedagogiikka on lähtökohdiltaan sitoutunut tiettyihin arvoihin ja näkemykseen maailmasta (Nivala & Ryytänen 2019, 26–27). Samalla kun luemme sosiaalipedagogisia kirjoittajia, kuten tai sosiaalipedagogiikkaan vaikuttaneita kasvatusajatteliijoita, on teksteissä hyvin vahva eettinen jopa vallankumouksellinen paatos. Tästä esimerkkinä Paolo Freiren *Sorrettujen pedagogiikka*. Siinä kaiken päämääränä on yhteiskunta vailla sortoa eli uusi inhimillisyyden utopia. (Freire 2005, 68–72.)

Myös Hämäläinen osoittaa sosiaalipedagogiikan olevan olemuksellisesti maailmaa selittävä ja siten myös eettistä. Hämäläisen mukaan Sosiaalipedagogiikka on kiinnostunut niin selkeän poliittisista ja moraalisisista asioista, että sen on vaikea olla ottamatta kantaa kyseisiin kysymyksiin. Kaiken sosiaalipedagogisen toiminnan keskiössä on ajatus, että kasvatuksen päämääränä on sosiaalinen reformi. Tämän lisäksi tietyt sosiaalipedagogiset suuntaukset, etenkin kriittisemansipatorinen suuntaus, tekevät suoria arvovalintoja niin toiminnassaan kuin tieteellisessä tutkimuksessaan ollen selkeämmin arvolatautuneita toiminnassaan ja ajattelussaan. (Hämäläinen 2012, 1–8.)

Kriittisemansipatorisen pedagogiikan arvot pohjautuvat Nivalan ja Ryytäsen mukaan Vahvaan Marksilaiseen ajatteluun. Samalla se lainaa maailmankatsomusta toisen maailmansodanjälkeisistä postmoderneista tietoteorioista. Näin Sosiaalipedagoginen moraalinen luonne on ”taisteleva”. Se pyrkii muutokseen ja kaiken

sosiaalipedagogisen toiminnan päämääränä on laadullisesti hyvä muutos. (Niivala & Ryyänen 2019, 75–79.)

3 Aiempia tutkimuksia ja opinnäytetöitä

Aikaisempia sosiaalipedagogisia tutkimuksia on Suomessa tehty lukuisia eikä niiden systemaattinen läpikäyminen ole mielekästä opinnäytetyöni kannalta. Rajaan tässä osassa esittelemäni tutkimukset kahteen kategoriaan. Ensiksi esittelen sosiaalipedagogiikan liittyviä laadullisia tutkimuksia, sekä toimintatutkimuksia. Sen jälkeen esittelen muutamia samaan perinteeseen mahdollisesti liitettäviä opinnäytetöitä. Luomani esittelyä ei voi pitää kattavana ja rajaankin sen lähtökohteisesti esittelemään suomalaista sosiaalipedagogista tutkimusta.

Suomalaisen sosiaalipedagogiikan uranuurtajia on ollut Juha Hämäläinen ja Leena Kurki. Heistä Hämäläinen on keskittynyt tutkimaan saksalaista ja Kurki romanilaista sosiaalipedagogiikan perinnettä. He ovat myös kirjoittaneet ensimmäisen suomalaisen sosiaalipedagogiikan perusteoksen. Nykyään Suomessa vaikuttaa sosiaalipedagoginen seura, joka julkaisee sosiaalipedagogista aikakauskirjaa. (Sosiaalipedagogiikka 2022.)

Hämäläinen on keskittynyt kirjoituksissaan laajasti yleiseen sosiaalipedagogiseen teoreettiseen ymmärrykseen. Hän on kirjoittanut artikkeleja esimerkiksi Suomen ja Ruotsin sosiaalipedagogisista eroista, sosiaalipedagogiikan määrittämisen haasteista, sekä sosiaalipedagogiikasta tieteenalana ja sen suhteesta käytäntöön. Näissä Hämäläisen artikkeleissa käsitellään eri näkökulmista sosiaalipedagogiikan teoreettisia lähtökohtia ja niiden suhtautumista sosiaalipedagogiikan kehityksen ja muuhun tieteeseen ja maailmanakatsomukseen. (Hämäläinen & Eriksson 2015, Hämäläinen 2015, Hämäläinen 2019.) Etenkin Hämäläisen artikkelit sosiaalipedagogiikan erilaisista rooleista ovat mielekkäitä oman tutkielmani kannalta, koska ne antavat sosiaalipedagogiikalle taustateoreettisen mahdollisuuden (Hämäläinen 2019, 19–21).

Kurjelta omaa aihettani lähellä olevat tutkimukset liittyvät sosiokulttuurisen innostamiseen. Kurjen et al. vuonna 2010 julkaiseman kokoelman aiheena on sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Hän käsittelee vankilatyötä romaanisen sosiaalipedagogisen viitekehyksen kautta. Aikaisemmin hän on tutkinut innostamisen teemaa myös nuorisokasvatuksen, vapaa-ajan ja setlementtityön näkökulmasta. Sosiokulttuurinen innostaminen on yksi käytännön tapa tehdä sosiaalipedagogista työtä. (Kurki 1998, Kurki 2008, Kurki 2010a, Kurki, Kurkisuutarinen & Taruvuori 2010.)

Sosiaalipedagogiikasta on tehty myös Suomessa useita väitöskirjoja. Omaa aihettani eniten koskee Aino Hannulan tekemä väitöskirja Paolo Freiren sorrettujen pedagogiikasta. Se on systemaattinen analyysi Freiren ehkä kuullisimmasta pedagogisesta teoksesta, joka on vaikuttanut laajasti sosiaalipedagogikseen ajatteluun. (Hannula 2000) Muita väitöskirjoja on Elina Nivalan kansalaiskasvatusta systematisoiva väitöskirja, jossa kansalaisuus liitetään osallisuuden, toimijuuden ja solidaarisuuden vahvistamiseen sekä Sanna Ryynäsen Brasilian slummeissa tapahtuvasta kasvatustyöstä, mikä on ollut etnografinen tutkimus Brasiliassa tapahtuvasta nuorten avustus ja kasvatustoiminnasta. (Nivala 2008; Ryynänen 2011.)

Opinnäytetöitä sosiaalipedagogiikan saralta on tehty useita ja sosiaalipedagoginen toiminta soveltuu mainiosti toiminnallisiin opinnäytetöihin. Tiina Kurosen vuonna 2019 tekemä tutkielma kehitti Orimattilan hyväntekeväisyysseuran toimintaa sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä käsin (Kuronen 2019). Tässä opinnäytetyössä on nähtävissä emansipatorisen toiminnan teemoja, siinä miten asiakkaita on kuultu ja heidän lähtökohdista kehitetty toimintaa (Kuronen 2019, 3–4). Sosiaalipedagogiikkaa työn taustateorianana on tutkielman aiheena Sanna Korellin opinnäytetyössä. Korell tutkii Marjalinna-yhteisön päihdekuntoutusta sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä käsin. Hänen tutkielmansa oli toimintatutkimus, missä hän tutki itse toteuttamaansa hanketta kyseisessä yhteisössä. (Korell 2008.)

4 tutkimuskysymys ja tutkimusmetodit

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Miten Talentian eettisissä ohjeissa näkyy asiakkaan emansipaatioprosessin tukeminen?

Tämä kysymys jakautuu seuraavanlaisiin alakysymyksiin:

- a. Miten Talentian eettiset ohjeet suhtautuvat valtaan ja valtarakenteisiin?
- b. Miten Talentian eettisissä ohjeissa näkyy asiakkaan aktivoiminen?
- c. Miten Talentia eettiset ohjeet kuvaavat yhteiskunnan rakenteellista muuttamista?

2. Miten Talentian eettisissä ohjeissa näkyy asiakkaan toimijuuden ja subjektiaksi kasvamisen tukeminen.

Tämä kysymys jakautuu seuraaviin alakysymyksiin:

- a. Miten Talentian eettiset ohjeet käsittelevät asiakkaan toimijuuden tukemista?
- b. Miten Talentian eettiset ohjeet käsittelevät työntekijän suhdetta asiakkaan subjektivoitumisprosessiin?
- c. Miten Talentian eettiset ohjeet käsittelevät toimintamahdollisuuksien teemoja?

5 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

5.1 Laadullinen opinnäytetyö

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkielma. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2009) kuvaavat laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta todellisen elämän kuvaamiseksi. tällöin lähtökohtana on hyväksyä maailman monimuotoisuus ja monimutkaisuus, eikä tarkoituksena ole saada aikaiseksi täydellistä totuuteen redusoitua kuvaa.

Tutkija ei myöskään voi päästä irti omista arvoista tai arvomaailmoista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulkintaa tehdään tutkijan omista lähtökohdista käsin, joten kaikki laadullisen tutkimuksen tulokset ovat omalla tavallaan ehdollisia. Tämä näkyy myös tutkimus asetelmissa sekä aineiston hankinnassa. Kvalitatiivinen tutkimus haluaa olla tarkoituksenmukainen metodiensa ja otosryhmiensä valinnassa. Sattumaotoksia ei niinkään tehdä. Samalla jokaista tilannetta käsitellään ainutlaatuisina ja aineiston tulkinta pohjautuu tähän oletamaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 152–155.)

Koska aineistoni on selkeän määrätietoisesti valittu ja tutkimusasetelmani keskittyy tiettyyn teoreettiseen viitekehykseen, on laadullinen tutkimus perusteltu metodinen lähtökohta. En pyri esittelemään Talentian eettistä ohjeistusta kokonaisuudessaan, vaan etsin sieltä mahdollisia kriittisemansipatoriseen sosiaalipedagogiikkaan, etenkin sosiaalipedagogisiin kasvuprosesseihin, yhdistettäviä teemoja, käsitteitä ja argumentaatiota. Analyysini on sidoksissa minuun tutkijana ja omiin teoriaan perustuviin tekstitulkitointeihin.

5.2 Teoriajohtoinen sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen metodeista. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan Tuomen ja Sarajärven mukaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Laadullisessa tutkimuksessa korostuu tutkimuskysymyksen asettelu ja tutkittavan ilmiön rajaaminen. Sisällönanalyysi etenee aina jotakuinkin samalla tavalla. Ensin analysoidavasta aineistosta erotellaan tutkimuksen kysymyksen kannalta olennainen. Sen jälkeen kyseinen aineisto tyypitellään ja luokitellaan tutkimuksen edellyttävällä tavalla. Tämän jälkeen uudelleenluokitellusta aineistosta kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78–79.)

Teorialähtöinen sisällönanalyysi on valmiiseen teoreettiseen viitekehykseen tukeutuvaa sisällönanalyysia. Tutkimuksessa esitellään ensin kyseinen teoreettinen viitekehys ja sen jälkeen aineiston tulkinta tehdään pohjautuen siihen. Teo-

rialähtöisessä sisällönanalyysissä teoriapohja antaa valmiiksi käsitteet ja kontekstin, jonka avulla ilmiötä tarkastellaan. Teorialähtöinen sisällönanalyysi luonteeltaan deduktiivista, eli se siirtyy yleisestä tiedosta kohti erityistä kontekstia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80–83, 96–98.)

Työni teoreettisena viitekehystenä toimii aikaisemmin esittelemäni kriittisemansipatorinen sosiaalipedagoginen perinne sekä siihen liittyvät subjektiivisuuden ja emansipaation käsitteet. Sosiaalipedagogiikan teoreettisen moninaisuuden takia teoreettinen viitekehyseni jää väljäksi ja sen sisällä on tulkinnallista liikkumavaraa. Tämä kuitenkin sopii sosiaalipedagogisen tutkimuksen perinteeseen, jossa useammalla termillä on hyvin monitulkintainen sisältö (Esim. Nivala & Rynänen 2019, 21–23). Samalla teorialähtöisessä sisällönanalyysissä ei ole tarpeellista luoda tiukkaa ja dogmaattista teoreettista viitekehystä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 95–97.)

5.3 Talentian eettiset ohjeet

Aineistoni on Talentian vuonna 2017 julkaisema *Arki, arvot ja etiikka*-niminen sosiaalialan ammattihenkilön eettinen ohjeistus. Talentia on vuonna 1949 sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö. Se kuuluu Akavaan ja JUKO:n. Nettisivujensa mukaan se vaikuttaa sosiaalialan ammattihenkilöiden hyväksi, työehtosopimusten, lainsäädäntöön vaikuttamisen, julkaisemisen, tutkimuksen sekä koulutusten avulla. Se on Suomen ainoa korkeakoulutetuille tarkoitettu sosiaalialan ammattijärjestö. (Talentia)

Talentian eettinen ohjeistus (2017) käsittelee sosiaalialan ammattihenkilön työtä ja sen eettisiä lähtökohtia. Se on kirjoitettu yleisoppaaksi tukemaan hyvää ja perusteltua eettistä toimintaa sekä auttamaan eettisten ongelmatilanteiden kohtaamista sosiaalialan ammattihenkilön työssä. Ohjeistus pyrkii auttamaan eettistä päätöksentekoa antamalla yksinkertaisia vastauksia, vaan esimerkein ja lakiviitauksin mahdollistamaan eettisen toiminnan prosessin sosiaalialan työssä. Ohjeistus on eritelty Ammattieettisiin perusteisiin, arvoihin, sekä toiminnan ja vaikuttamisen eettiseen tarkasteluun. (Talentia 2017, 3–4.)

Ohjeistus on mielekäs aineisto tutkittavaksi. Sosiaalialan työskentely on jatkuvaa vuoropuhelua eettisten rajapintojen kanssa (Talentia 2017, 3). Tämän lisäksi sosiaalipedagogiikassa keskeisenä ajatuksena on vahvasti arvotettu laadullisen hyvän lisääminen yhteiskuntaan (Nivala & Ryyänen 2019, 75–79). Tästä näkökulmasta eettinen ohjeistus on looginen julkaisu, josta etsiä sosiaalipedagogisia konnotaatioita. Samalla ohjeistus on vapaasti saatavilla, jolloin tutkielman prosessi helpottuu.

5.4 Aineiston analyysi

Aloitin tutkimustyöni etsimällä Talentian eettisistä ohjeista kaiken sellaisen sisällön, jonka voidaan tulkita ottavan kantaa kriittisemansipatorisen sosiaalipedagogiikan ja sen sisältämiin kasvuprosesseihin. Tämän jälkeen taulukoin sisällön Tuomen ja Sarajärven (2018, 95–97) esittelemän teorialähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti analyysirunkoon. Analyysirungon käsitteistönä toimi aikaisemmin esittelemäni emansipaatio- ja subjektivoitumis-prosesseihin kuuluva käsitteistö. Jaoin analyysirungon tutkimuskysymysten mukaisesti emansipaatioprosessiin sekä subjektivoitumisprosessin teemoihin. Emansipaatioprosessin alakäsitteistö analyysirungossa muotoutui valta käsitteeksi sekä ulkoiseksi ja sisäiseksi emansipaatioksi. Subjektivoitumisen teemat taas olivat toimijuus, työntekijän suhde asiakkaan subjektivoitumiseen, sekä toimintamahdollisuusteoria. Näistä teemoista aineistosta löytyi kaikkein vähiten sisäisen emansipaation teemoja. Tämä johtunee Eettisen ohjeistuksen työntekijän näkökulmasta, jolloin asiakkaan kokemuksia käsitellään pinnallisemmin.

Sisällönanalyysissä en keskittynyt niinkään käsitetasoiseen analyysiin vaan pyrin löytämään ohjeistuksesta laajempia sosiaalipedagogisia sisältöjä. Tämä on perusteltua, koska sekä sosiaalipedagogiikka että sosiaalitieteet ovat käsitteenmäärittelyssään suhteellisen abstrakteja ja yksittäisillä käsitteillä voi olla useampia merkityksiä. Esimerkiksi Nivalan ja Ryyänen mukaan sekä emansipaatio, että subjekti ja Talentian eettisissä ohjeissa käytetty termi osallisuus voidaan ymmärtää hyvin monella eri painotuksella (Nivala & Ryyänen 2019, 95–98; 152–155; 138–141.). Tämän lisäksi ei ole looginen oletamus, että Talentian eettisen ohjeistuksen oma käsitteellinen itseymmärrys olisi suoraan sosiaalipedagoginen,

vaan yleisen sosiaalialan mukaisesti se lainaa käsitteitään useasta eri sosiaali-tieteestä.

Analyysini tulokset jakautuivat hyvin tutkimuskysymysteni viitekehykseen ja siksi käsittelen tuloksiani suoraan näiden kysymysten kautta. Tämän lisäksi analyysin tuloksena koin mielekkääksi analysoida Talentian eettisten ohjeiden lähtökoh-taista suhdetta kriittisemansipatorisen sosiaalipedagogiikan ja sitä voidaanko oh-jeistusta pitää arvoiltaan sosiaalipedagogisena. Pohdinta syntyi muun analyysin tuloksena, etenkin valtateeman käsittelyn johdosta. Tätä osaa voidaan pitää me-todisesti enemmän teoriajohtoisena kuin teorialähtöisenä. Eli siinä aineisto liite-tään käsitteisiin enemmän aineiston ehdoilla kuin teoriajohtoisessa sisällönana-lyysissä (Tuomi & Sarajärvi 2019, 98–99).

6 Emansipaatio Talentian eettisissä ohjeissa

Talentian eettiset ohjeet määrittävät ihmisen sosiaalipedagogisen perinteen mu-kaisesti yksilöksi, joka toimii yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Samalla ohjeistus ko-rostaa yksilön oikeutta vaikuttaa elämäänsä ja tehdä valintoja. (esim. Talentia 2017, 3, 18, 43) Voimme siis todeta, että ihmiskuva ohjeistuksessa on ainakin näiltä osin sosiaalipedagoginen ja näin tutkielman kysymyksenasettelu on miele-käs.

Emansipatorinen ajattelu on myös havaittavissa ohjeistuksissa. Talentian mu-kaan asiakkaan oikeuksien ajaminen sekä kriittinen suhtautuminen omaan toi-mintaa ja yhteiskuntaan ovat keskeisiä asioita sosiaalialan työssä (Talentia 2017, 3). Tässä on nähtävissä ainakin Nivalan ja Ryytäsen ulkoisen emansipaation määritelmä (Nivala & Ryytänen 2019, 153). Kuitenkin eettisen ohjeistuksen suhde emansipaatioon ja sen keskeisiin ajatuksiin on varsin ambivalentti. Seu-raavaksi esittelen tätä suhdetta ensin valtakäsityksen ja valtaan suhtautumisen kautta, sitten ulkoisen emansipaation näkökulmasta ja lopuksi sisäisen emansi-paation näkökulmasta.

6.1 Suhtautuminen valtaan

Talentian eettiset ohjeet puhuvat paljon vallasta. Huomionarvoista on, että ohjeistuksen valtakäsitys on hyvin konkreettinen. Joillain on valtaa ja toisilla taas ei. Tämä näkyy esimerkiksi lausahduksissa siitä, kuinka ammattihenkilö on valta-asemassa suhteessa asiakkaaseen, ja asiakkaalla on vapautta vain ammattihenkilön asettamissa rajoissa. Tämän jälkeen ohjeistus jatkaa käsittelemään itsemääräämisoikeutta ja sen rajaamista. (Talentia 2017, 32–34.) Valtasuhteiden joustavuutta ohjeistus ei käsittele.

Tämä ohjeistuksessa esiintyvä valtakäsitys on joiltain osin erilainen kuin mitä tyyppillisesti sosiaalipedagogiikassa ajatellaan. Sosiaalipedagogiikan valtakäsitys on Nivalan ja Ryytäsen mukaan usein orgaanisempi ja relationaalisempi. Tällöin valta tarkoittaa valtaa sekä omaan toimijuuteen että relationaalisesti toisten toimintaan. Valta esiintyy vapautena toimia ja vaikuttaa. (Nivala & Ryytänen 2019, 154–155.) Voidaan todeta, että tämänkaltaisen valtakäsitys on hyvin erilainen kuin ohjeistuksessa esiintyvä suhteellisen objektiivinen valtakäsitys.

Toisaalta voidaan tulkita, että orgaanisempi valtakäsitys näkyy, kun ohjeistus käsittelee itsemääräämisoikeutta. Ohjeistuksen mukaan asiakkaalla tulee olla valta päättää omista asioistaan ilman muiden puuttumista asiaan. Talentian mukaan tähän itsemääräämisoikeuteen kuuluu myös oikeus tietää omia asioitaan ja asiantuntijan näkemyksiä erilaisista toimintamahdollisuuksista ja näin tehdä valintoja koskien omaa tilannettaan. (Talentia 2017, 12, 43.) Tässä voidaan tulkita olevan kyse orgaanisemmasta foucaultilaisesta valtakäsityksestä, jossa valtaa on jokaisella jokaisessa sosiaalisessa suhteessa. Kuitenkin on ehkä realistisempää nähdä tässäkin eräänlainen *power over*-asetelma, jossa asiakas saa päättää ainoastaan ammattihenkilön tilannearvion verran. (Etäpelto, Heiskanen, Collin 2011, 17–19.) Tätä tulkintaa tukee myös se, että ohjeistus käsitellessään valtaa käsittelee lähes yksinomaan ammattihenkilön vallankäyttöä suhteessa asiakkaaseen ja tällaisen valtasuhteen eettisiä toimintatapoja (Talentia 2017, 32–34).

Huomionarvoista on, että valtarakenteiden ”murtaminen” ei näy Talentian ohjeistuksissa, vaan valta ja vallankäyttö nähdään olennaisena osana sosiaalialan työtä, josta ei tarvitse luopua (Talentia 2017, 32). Tämä on vastoin ainakin joitain

kriittisemansipatorisia valtatulkintoja. Esimerkiksi Ranciéren emansipaatioteoriassa Nivalan ja Ryynäsen mukaan emansipaation ytimessä on yhteiskuntaluokan ja yksilön kykyjen välisen hierarkian murtuminen. Tällöin yhteiskunnalliset valtarakenteet murtuvat tai muovautuvat siten, että yksilöt vapautuvat toimimaan ja jokaisen intellekti pääsee toimimaan kohti myös yhteistä ja yhteiskunnallista hyvää. (Nivala & Ryynänen 2019, 156.) Muutenkaan Talentian eettiset ohjeet eivät käsittele valtarakenteita ja yhteiskunnallisten valta-asetelmien eettisiä aspekteja .

Toinen aineistosta noussut valtaan liittyvä teema on ohjeistuksen suhde yhteiskuntaan ja yhteiskunnan käyttämään valtaan. Kriittisemansipatorisessa sosiaalipedagogiikan suuntauksessa yhteiskunnallista valtaa ei lähtökohtaisesti pidetä moraalisesti hyvänä toimijana, jolloin sosiaalipedagogisen toiminnan tulee käydä ”taisteluun” yhteiskunnan sortavia rakenteita vastaan. Tätä taistelua voidaan käydä radikaalisti, jolloin pyrkimyksenä on murtaa ja muuttaa yhteiskunnan valtarakenteita jopa vallankumouksellisella eetoksella tai maltillisen reformistisesti, jolloin pyrkimyksenä on saada aikaiseksi asteittaista muutosta yhteiskunnassa. Yhteiskuntakriittisyys on siis olennainen osa kriittisemansipatorista sosiaalipedagogiikkaa. (Nivala & Ryynänen 2019, 74–75.) Talentian eettiset ohjeet antavat hyvin rajatusti mahdollisuuksia yhteiskuntakriittiseen toimintaan. Eettisen harkinnan kappaleessa ainoa yhteiskuntakriittisyyteen mahdollisuuksia antava painotus koskee poliittisen päätösvallan ja talouden sekä asiakkaan edun ristiriitaisuutta. Tässä vaikuttamisessa ohjeistus on selkeä ja pitää ammatihenkilön velvollisuutena vastustaa epäoikeudenmukaista politiikkaa ja toimintakäytänteitä. (Talentia 2017, 27–28.) Laajempaa yhteiskunnan lakien tai yleisten normien sortavuuden mahdollisuutta ohjeistus ei vaikuta tuntevan. Tämä käy ilmi esimerkiksi ohjeistuksen linjauksessa siitä, että on eettisesti kestävämpää, jos toimintakäytännöt ovat lakien vastaisia. (Talentia 2017, 7.) Tässä on tulkittavissa ambivalenssia ohjeistuksen sisällä. Ohjeistuksen lakikeskeinen eettinen standardointi ja poliittisen toiminnan kritiikki vaikuttavat olevan ristiriitaisia keskenään. Lainsäädäntö perustuu eduskunnassa poliittisesti tehtyihin päätöksiin (Eduskunta). Tämä lainsäädäntö on hyvin keskeinen oikean eettisen toiminnan mittari ohjeistuksessa (esim.

Talentia 2017, 25, 30, 35. jne.). Tällöin herää kysymys mitä poliittisen epäoikeudenmukaisuuksien oikaiseminen on, jos ei lakien kritisointia ja pyrkimystä muuttaa niitä paremmiksi.

Tämä ambivalenssi viestii Talentian eettisen ohjeistuksen suhteellisen maltillisesta suhtautumisesta yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja yhteiskunnan valtarakenteiden murtamiseen. Voidaankin todeta, että ohjeistuksen valtakäsitys huomioiden sosiaalialan ammattihenkilöllä ei ole eettisesti mahdollista toimia radikaalin kriittisemansipatorisen sosiaalipedagogiikan eetoksen mukaisesti. Samalla voidaan kyseenalaistaa, kuinka laajalti sosiaalialan ammattihenkilön tekemä työ voi olla emansipatorista. Talentian eettisen ohjeen käsitys vallasta on hyvin neutraali: Se ei käsittele valtaa itsessään murrettavana asiana ja enemmänkin asettaa myös sosiaalialan ammattihenkilön objektiivisesti vallankäyttäjän rooliin (Talentia 2017 32–34). Kuitenkin Hämäläinen ja Kurki esittelevissä Marburgerin emansipatorisen työn ”teeseissä” on yhtenä periaatteena ehdoton puolueellisuus ja heikomman tukeminen. Emansipatorinen työn ytimessä on vahva yhteiskunnallinen muutos. Se on luonteeltaan taistelevaa ja sen suhtautuminen yhteiskunnan käyttämään valtaan on sen mukainen; kriittinen ja vastustava. (Hämäläinen & Kurki 1997, 118–124.) Toisaalta Talentian eettiset ohjeet kannustavat yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä epäkohtiin puuttumiseen. Ammattihenkilön velvollisuus on rakenteellisesti vaikuttaa yhteiskunnan epäkohtiin asiakkaan etu maksimoiden. (esimerkiksi Talentia 2017, 23, 25, 28.) Tällaisessa painotuksessa on tulkittavissa maltillisen reformistinen kriittisemansipatorisen toiminnan mahdollisuus.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että kuten sosiaalipedagogiikassa, myös Talentian eettisissä ohjeissa valta on keskeinen teema. Kuitenkin käsitys siitä, mitä valta on ja ennen kaikkea suhtautuminen valtaan ja valta-asetelmiin poikkeaa. Talentian eettiset ohjeet eivät anna tilaa kansalaistottelemattomuudelle ja radikaalille aktivismille. Talentian eettiset ohjeet voidaan kuitenkin nähdä edustavan maltillisen reformistista kriittisemansipatorista sosiaalipedagogiikan tulkintaperinnettä. Ohjeistuksen valtakäsitys ja toiminnan maltillisuus näkyy myös siinä miten eettiset ohjeet puhuvat ulkoisesta ja sisäiset emansipaatiosta. Näitä käsittelemme seuraavaksi.

6.2 Ulkoinen emansipaatio

Ulkoinen emansipaatio on selkeimmin sanoitettu emansipaation muoto Talentian eettisissä ohjeissa. Ammattihenkilön tehtävänä on ohjeistuksen mukaan puuttua epäoikeudenmukaisuuksiin niin käytäntöjen, organisaation kuin yhteiskunnankin osalta (Talentia 2017, 25, 30, 43). Tämän lisäksi eettiset ohjeet kannustavat asiakkaan aktiiviseen osallistamiseen asiakkaan asioihin liittyvässä toiminnassa, sekä tukemaan asiakkaan omaa päätäntävaltaa hänen asioiden hoidossa. (Talentia 2017, 32, 41, 43). Kun yhdistetään pyrkimys rakenteelliseen vaikuttamiseen ja asiakaslähtöinen aktivointi pyrkimyksenä asiakkaan oman elämän vapautuminen voidaan todeta, että Nivalan ja Ryytäsen esittelemä ulkoinen emansipaatio löytyy selkeästi Talentian eettisestä ohjeistuksesta (Nivala & Ryytänen 2019, 153–154).

Toinen ulkoisen emansipaation näkökulma löytyy sanoitettujen työn päämäärien kautta. Talentian ohjeistuksessa lähtökohtana on, että ”jokaisella ihmisellä on oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen” (Talentia 2017, 11). Tällöin näiden puuttuessa työn lähtökohtana on edistää Ihmisen vapautumista näillä osa-alueilla. Sosiaalialan työ toisin sanoen pyrkii toiminnassaan positiiviseen laadullisen muutoksen. Lisäksi ulkoiisiin rakenteisiin vaikuttaminen on olennainen osa ohjeistuksessa esiteltävää sosiaalialan ammattihenkilön työtä. Tähän rakenteelliseen ihmisen vapauttamiseen pyrkiessä sosiaalialan ammattihenkilö on emansipaation ytimessä luomassa inhimillisempää yhteiskuntaa ja vapauttaessaan ihmisiä toteuttamaan itseään (Nivala & Ryytänen 2019, 75).

Ohjeistus antaa kuitenkin rajat emansipaatiopyrkimyksille. Ammattihenkilön mahdollisuudet vaikuttaa epäkohtiin kuvataan lähinnä viestinnällisinä. Eettiset ohjeet kannustavat epäkohtien saattamista esimiesten ja poliittisten vaikuttajien tietoon. Auktoriteettisten rakenteiden vastustamisen mahdollisuudet kuvataan näin varsin välillisinä eikä radikaalimpia toimintamahdollisuuksia kuvata. (Talentia 2017, 25, 30, 43, 46.) Tämän linjaus ei ole kriittisemansipatorisen eetoksen mukainen. Lin-

jauksen johdonmukaisuutta kyseenalaistaa myös Laura Tiitisen ja Marianne Selinin (2016) Talentialle tekemä kyselyraportti sosiaalialan epäkohtien ilmoittamisesta ja käsittelystä. Tutkimuksen mukaan 88 prosenttia vastaajista oli havainnut epäkohtia organisaationsa toiminnassa ja jopa yli puolet niistä ilmoittaneista kokivat, ettei virallinen ilmoitus johtanut mihinkään. Tämän lisäksi vielä 37 prosenttia ilmoituksen tekijöistä kokivat jonkinlaisia rangaistuksia ilmoituksensa vuoksi. Nämä rangaistukset olivat kaikkea syrjimisestä, uran sabotoimiseen ja jopa irtisanomisiin. Tämän lisäksi useiden organisaatioiden kulttuurissa oli vaientamista ja kunnolliset epäkohtien raportointiväylät puuttuivat. (Tiitinen & Selin 2016, 2–24.) Tähän raporttiin peilaten kehoitus emansipaatioon ”virallisin tein” vaikuttaa suhteellisen hampaattomalta pyrkimykseltä saada aikaan oikeaa muutosta. Voidaan todeta, että pelkkä virallisin tein ja viestinnällisesti tehty ulkoinen emansipaatio ei toteuta emansipaatiota kokonaisuudessaan eikä ole vahvasti kytköksissä sosiaalipedagogiseen aate ja arvomaailmaan.

Talentian eettiset ohjeistukset myös tuovat ilmi eettistä pohdintaa siitä, tuleeko noudattaa esimiehen toivetta vai asiakkaan etua näiden ollessa ristiriidassa (Talentia 2017, 44). Tämänkaltaisen eettisten tilanteiden linjanveto soveltuu heikosti ulkoisen emansipaation arvopohjaan. Jos emansipatorinen työ asettuu valtaa vastaan ja asiakkaan puolelle, niin silloin epäkohtien noustessa ja vallan niitä väheksyessä, lojaliteettivelvollisuus työnantajaa kohtaan ei ole velvoittava. Etenkin jos pohdimme kriittisemansipatorista sosiaalipedagogiikka offensiivisesti, jolloin sosiaalipedagogisen toiminnan tulee olla aktiivisesti yhteiskunnallisia ja organisatorisia epäkohtia paljastavaa ja muuttavaa, niin työnantajan epäkohdista vaikeutuminen on jopa vastakohtainen ulkoisen emansipaation tavoitteille. (Hämäläinen & Kurki 1997, 124–125.) On kuitenkin myös tässä todettava, että ohjeistus esittelee ammattihenkilölle mahdollisuuden toimia työnantajaa vastaan lain ja asetusten kautta (Talentia 2017, 45). Kuitenkin tällainen linjanveto ei velvoita sosiaalialan ammattihenkilöä poikkeuksetta toimimaan heikomman hyväksi ja näin kriittisemansipatorinen toiminta jää enemmänkin ammattilaisen valinnaksi.

Ongelmien ja epäkohtien keskusteluun nostamisen lisäksi ulkoisen emansipaatioon voidaan nähdä kuuluvan ohjeistuksessa esiintyvät hyvän työkuultuuriin oh-

jeet. Ohjeistuksen mukaan sosiaalialan ammattihenkilön tulee kohdella asiakkaita arvokkaasti sekä kunnioittaa ja edistää heidän ihmisarvoaan. Tämän lisäksi ammattihenkilön tulee tarkkailla omaa ja yhteisön toimintaa ja olla valmis kehittämään sitä yhdessä asiakkaiden ja työyhteisön kanssa, jotta se paremmin palvelisi asiakkaan tarpeita. Ohjeistus mainitsee vielä erikseen, että epäasiallinen ja epäkunnioittava puhe asiakkaista ei sovi sosiaalialan ammattihenkilölle. (Talentia 2017, 40–41, 43.) Myös tämänkaltaista yhteisön itsereflektiota, sekä muutoshalukkuutta ja tarkoituksenmukaista asiakkaan ihmisarvoista kohtaamista työyhteisössä voidaan pitää ulkoisena emansipaationa. Tällöin vaikutuskeino ei ole radikaalin taisteleva, vaan työyhteisön kulttuuriin positiivisesti vaikuttamalla parannetaan asiakkaiden mahdollisuuksia vapautua. Tällöin ulkoinen emansipatorinen toiminta tapahtuu pyrkimällä positiiviseen muutokseen positiivisin keinoin.

Lopuksi voimme todeta, että Talentian eettisen ohjeistuksen suhde emansipaatioon on ambivalentti. Toisaalta ohjeistuksen sanoittamat työn tavoitteet ja päämäärät, joissa asiakkaan vapautta, osallisuutta ja ihmisarvoa korostetaan, ovat täysin yhteneväisiä kriittisemansipatoristen tavoitteiden kanssa. Kuitenkin ohjeistuksen esittelemät vaikutusmahdollisuudet ja eettiset linjanvedot suitsivat emansipaation toteutumista sosiaalialan työssä. Etenkin suhde työnantajaan ja pohdinta lojaliteettivelvollisuuden ja asiakkaan oikeuksien ristiriidoista voidaan nähdä jopa arvoiltaan varsin vastakohtaisena. Tämän ambivalenssin ytimessä on tulkittavissa olevan erilainen suhtautuminen yhteiskunnalliseen ja organisatoriseen valtaan. Kriittisemansipatorinen sosiaalipedagogiikka suhtautuu valtaan ja yhteiskuntaan kriittisesti ja pyrkien sen muokkaamiseen (Nivala & Ryyänen 2019, 158–159.). Talentian eettiset ohjeet ovat vallan vastakkainasettelussa selkeästi maltillisempia kuin useat kriittisemansipatoriset teoriat. Tämä maltillisuus luo eettiseen ohjeistukseen enemmän harmaita alueita kuin radikaalimmat emansipaatioteoriat ja se rajaa Talentian eettiset ohjeet varsin maltilliseen sosiaalipedagogikseen tulkintaan.

6.3 Sisäinen emansipaatio

Asiakkaan sisäisestä emansipaatiosta Talentian eettinen ohjeistus puhuu vähemmän. Selkeimmin sisäinen emansipaatio näkyy asiakkaan osallisuuden kehittämisessä. Osallisuus käsitteenä on itsessään monitahoinen ja seillä on useita erilaisia merkityksiä. Terveiden ja hyvinvointilaitoksen (THL) mukaan osallisuus voi olla ainakin päätösvaltaa ja elämän mahdollisuuksia, vaikuttamista yhteiskunnassa ja yhteisöissä, sekä sosiaalista kuuluvuutta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017, 5). Jos tätä vertaa sisäisen emansipaation käsitteeseen, mikä on Hämmäläisen ja Kurjen mukaan subjektin vapautumista hänen ajatteluaan ja toimintaa rajoittavista esteistä, niin voidaan tulkita, että osallisuuden tukemisella ja sisäisellä emansipaatiolla on myös päällekkäistä merkitystä (Hämmäläinen & Kurki 1997, 122.). Voidaan todeta, että osallisuuden tukeminen ja edistäminen edistää myös sisäistä emansipaatiota. Tätä tulkintaa tukee myös Talentian eettisen ohjeen oma määrittely, jossa osallisuus määritetään tunteeksi, joka kehittyy voimaistumisessa ja valtaistumisessa (Talentia 2017, 16). Voimaistuminen ja valtaistuminen ovat empowerment-käsitteitä, jotka Nivala ja Ryytänen kuvaavat olevan keskenään korvattavia ja sisällöiltään hyvin samankaltaisia ulkoisen ja sisäisen emansipaation kanssa. (Nivala & Ryytänen 2019, 158–159).

Ohjeistuksessa esiintyvä sisäisen emansipaation tukeminen tapahtuu ennen kaikkea läpinäkyvyyden, asiakkaan tiedonjakamisen ja itsemääräämisoikeuden avulla. Ohjeistuksen mukaan asiakkaalla tulee olla kaikki tarvittava tieto tehdäkseen itsenäinen päätös omasta tilanteestaan. Asiakkaalla tulee olla myös ajantasainen ja oikea tieto hänestä tehdyistä päätöksistä. Tämän lisäksi sosiaalialan ammattihenkilön tulee kertoa mahdollisimman selkeästi asiakkaan ja ammattihenkilön vastuualueista ja päätösvallassa suhteessa asiakkaan tilanteeseen ja elämänratkaisuihin. (Talentia 2017, 3, 11, 28) Toisin sanoen ammattihenkilön vastuulla on mahdollista, että asiakas pystyy tilanteeseensa nähden tekemään mahdollisimman vapaasti tekemään informoituja valintoja omassa elämässään ja tietää ne alueet, joissa asioita päätetään asiakkaan puolesta hänen tahtoaan kuunnellen. Tiedon jakamisen voidaan tulkita auttavan asiakasta näkemään tilanteensa monipuolisemmin ja tämä kautta vapautua sisäisistä ajatusmalleistaan ja pystyy ajattelemaan ja toimimaan itsenäisemmin. (Nivala & Ryytänen 2019, 153–154.)

Tämän lisäksi sisäisestä emansipaatiosta kertoo myös ohjeistuksen asiakkaan voimavarojen löytämisen ja kehittämisen teema. Ohjeistuksen mukaan asiakkaalla on oikeus sille, että hänen voimavarojaan huomataan ja arvostetaan. (Talentia 2017, 7.) Sosiaalialan ammattihenkilön eettisenä velvollisuutena on nähdä asiakkaan voimavarat ja kehittää niitä. Näin toimiessaan ammattihenkilö tukee asiakkaan sisäistä emansipaatiota tukien henkistä kasvua ja luottamusta omiin valintoihin ja toimintaan.

Sisäiseen emansipaatioon voidaan tulkita liittyvän myös ohjeistuksen vastavuoroiseen asiakassuhteeseen pyrkiminen. Tässä asiakassuhteessa keskeistä on, että se etenee asiakaslähtöisesti ja että siinä voi vastavuoroisesti ideoida ratkaisuja asiakkaan tilanteeseen. (Talentia 2017, 15, 31.) Sisäiseen emansipaatioon kuuluu aina vahva vastavuorisuuden ja yhteisöllisyyden teema (Nivala & Rynnänen 2019, 152–154). Tästä näkökulmasta katsottuna asiakassuhteen vastavuoraisuus tukee asiakkaan sisäistä emansipaatioprosessia ja näin mahdollistaa mahdollisen emansipaation.

Voidaan siis todeta, että Talentian eettiset ohjeet antavat mahdollisuuden myös sisäisen emansipaation tulkinnalle. Tämä kuitenkin on pienemmässä roolissa ohjeistuksessa. Tämä voidaan selittää pääasiallisesti ohjeistuksen luonteella. Talentian eettinen ohjeistus kuvaa sosiaalialan työtä ja sen eettisiä haasteita ennen kaikkea sosiaalialan ammattihenkilön näkökulmasta (Talentia 2017, 3). Tästä näkökulmasta katsoen asiakkaan sisäisiin sosiaalipedagogisiin prosesseihin ja niiden tukemiseen ei välttämättä ole tarpeen ottaa samalla lailla kantaa kuin ulkoiisiin prosesseihin ja rakenteelliseen työhön. Kuitenkin ohjeistuksen esittelemä eettinen asiakastyö antaa perusteita hahmottaa se sisäisen emansipaation viitekehyksestä.

7 Subjekti, subjektivoituminen ja toimijuus Talentian eettisissä ohjeissa

Lähtökohtaisesti Talentian eettinen ohjeistus näkee asiakkaan toimijana. Kuitenkin itse tekstissä toimijuus esiintyy enemmän implisiittisesti kuin eksplisiittisesti.

subjektius ja subjektivoituminen näkyy ennen kaikkea puhuttaessa työn tavoitteista, joiden mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, sekä koskemattomuuteen (Talentia 2017, 11). Etenkin oikeudessa elämään ja itsemääräämiseen on nähtävissä vahva subjektisuuden, Oman elämän elämisen, korostaminen (Nivala & Ryyänen 2019, 97–99).

7.1 Toimijuus, subjekti ja subjektivoituminen

Ohjeistuksen keskeinen käsite, joka viittaa asiakkaan subjektuuteen, on osallisuus. Osallisuus kuten edellä esitelty on THL:n mukaan päätösvaltaa ja elämän mahdollisuuksia, vaikuttamista yhteiskunnassa ja yhteisöissä sekä sosiaalista kuulumuutta. Tämän lisäksi osallisuuden osa-alueiden välillä liikkuu THL:n mukaan toimijuus, joka kytkee osallisuuden osa-alueet toisiinsa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2017, 5, 9–10.) Nivalan ja Ryyänen mukaan taas toimijuus ja subjektiiksi tuleminen on kiinnittymistä toimintaympäristöönsä sekä sen kriittistä tarkastelua ja siinä toimimista. Subjekti eli toimija ylläpitää sosiokulttuurillista elämän järjestystä ja samalla muovaa sitä omalla toiminnallaan. Maailma ja yhteiskunta ei ole subjektille monoliittinen todellisuus, johon ei pysty vaikuttamaan, vaan ihmisten luoma orgaaninen alati muutoksessa oleva elämisen konteksti. (Nivala & Ryyänen 2019 97–100.) Toisin sanoen Talentian eettinen ohjeistus kehottaessaan ammattihenkilöitä tukemaan asiakkaan osallisuutta, kehottaa myös tukemaan asiakkaan toimijuutta (Talentia 2017, 32).

Osallisuuden edistämisen ohjeistus kokee keskeiseksi sosiaalialan eettiseksi lähtökohdaksi. Ammattihenkilön tulee valita toiminta ja tukitoimet yhdessä asiakkaan kanssa siten että asiakas saa itse vaikuttaa omaan tilanteeseensa. Sen lisäksi osallisuutta on yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Tästä Talentian eettinen ohjeistus antaa esimerkiksi kokemusasiantuntijaryhmät ja yhteiskehittäjämallit. (Talentia 2017, 16–17.) Tällöin asiakas ei ole enää pelkästään palvelujen vastaanottava osapuoli, vaan hän pääsee itse vaikuttamaan palvelujen sisältöön ja niiden sopivuuteen omaan elämäntilanteeseen. Näin toteutettuna osallisuuden kasvaessa myös asiakkaan subjektivoituminen kehittyy, ja hän saa enemmän mahdollisuutta valita, toimia ja navigoida oman elämänsä myrskyissä ja haasteissa.

Asiakkaan subjektius näkyy myös ohjeistuksen asiakkaan itsemääräämisoikeuden ja asiakaslähtöisyyden korostamisessa. Ohjeistuksen mukaan sosiaalialan ammattihenkilön täytyy kunnioittaa asiakkaan omia valintoja, vaikka ne olisivat ristiriidassa ammattihenkilön omien arvojen kanssa. Tämän lisäksi asiakkaalla tulee olla oikeus esimerkiksi ilmaista tunteitaan ja, että asiakassuhde etenee asiakkaan määrittelemien ja esiin nostamien tarpeiden ehdoilla. (Talentia 2017, 3, 7, 11, 12,) Hännisen ja Poikelan (2016) mukaan asiakaslähtöisyyteen ei riitä ainoastaan asiakkaan läsnäolo, vaan hänellä tulee olla oma aktiivinen toimijuus, jotta hänen elämäntilanteensa saisi parasta mahdollista tukea (Hänninen & Poikela 2016, 152–156). Tämän kaltaisen asiakaslähtöisyyden perustana voidaan tulkita olevan subjektiuden ja subjektivoitumisen teemat. Ihmisen toimijuutta tuetaan mahdollistamalla hänelle konteksti, jossa hän voi valita ja vaikuttaa omana elämänsä ja toimintaympäristöönsä. Näin asiakaslähtöisyyden keskiössä on ihminen aktiivisena toimijana omassa elämässään.

Voimme todeta, että toimijuuden ja subjektiuden teemat ovat selkeästi läsnä Talentian eettisessä ohjeistuksessa. Tämän voi nähdä johtuvan siitä, että sosiaalipedagogiikan perusarvot Itsemääräämisoikeuden, vapauden, tasa-arvon ja demokratian edistämistä ovat keskeisiä nykyajan yhteiskunnallisissa ihanteissa (Hämäläinen & Kurki 1997, 119). Samalla subjektiuden tukemisen enemmän yksilön kehitykseen ja toimintaan kääntyvä pohjavire tekee siitä vähemmän radikaalia kuin esimerkiksi tietyistä ulkoisen emansipaation arvoista ja ihanteista. Ihmisen subjektius ihanteena on länsimaisessa yhteiskunnassa yleisesti hyväksytty asia.

7.2 Työntekijän suhde subjektivoitumisprosessiin

Työntekijän näkökulmasta Talentian eettiset ohjeet antavat muutamia näkökulmia asiakkaan subjektivoitumisprosessin tuen työkaluiksi. Näistä keskeisin on vastavuoroinen asiakassuhde. Ohjeistuksen mukaan asiakassuhteessa tulisi pyrkiä siihen, että asioita käsiteltäisiin asiakkaan ehdoilla siten, että yhdessä asiakkaan kanssa voitaisiin ideoida ratkaisuja haastaviin elämäntilanteisiin. Tähän

kuuluu myös ammattilaisen selkeys siinä, mitkä asiat ovat asiakkaan vaikutusvalanalaisina. (Talentia 2017, 15, 31.) Tässä on tulkittavissa selkeä dialogisen asiakassuhteen ihanne. Dialogi ja dialoginen kohtaaminen ovat Nivalan ja Rynnäsen mukaan äärimmäisen keskeistä sosiaalipedagogiselle työotteelle. Dialogisessa työotteessa korostuu asiakkaan oman osallisuuden ja toimijuuden tukeminen. Dialogisessa kohtamisessa pyritään avoimeen, läsnäolevaan, tasa-arvoiseen, luotettavaan ja hyväksyvään vuorovaikutussuhteeseen. Lähtökohtaisesti sosiaalipedagogisen toimijan tulisi nähdä asiakkaan ihmisyyttä eikä asiakkaan ongelmia. Tällä tarkoitetaan sitä, että asiakasta ei määrittele hänen ongelmansa tai työniemensä, vaan hänen luonteensa ja ominaisuutensa. Samalla dialoginen kohtaaminen kannustaa aitoon ihmissuhteeseen asiakkaan kanssa.

Aito tunnetason yhteys ja tunteiden keskinäinen jakaminen korostuvat. Dialogisen näkökulman mukaan asiakassuhteessa saa muodostua myös aitoa kiintymystä ja ystävyyttä asiakkaan ja ammattihenkilön välille. Dialoginen suhde vaikuttaa sekä teoreettisella ja kognitiivisella, emotionaalisella että käytännön toiminnan tasolla. Ihminen kohdataan kokonaisuutena ja korostetaan hänen toimijuuttaan. (Nivala & Rynnänen 2019, 188–191.) Hänninen ja Poikela lisäävät dialogisuuteen myös intersubjektivisuuden käsitteen. Tämä tarkoittaa sitä, että dialogisessa suhteessa sekä ammattilainen että asiakas ovat toimijoita, jotka aktiivisesti vaikuttavat toisiinsa. Tällöin parhaimmillaan ammattihenkilö ja asiakas ovat mahdollisimman tasa-arvoisessa suhteessa työskentelemässä asiakkaan elämäntilanteen tukemiseksi. (Hänninen & Poikela 2016, 152–158.)

Näistä teemoista useimmat ovat selvästi läsnä Talentian eettisissä ohjeissa. Sen mukaan asiakkaan osallisuutta tulee kehittää. Tähän kehittämiseen kuuluu asiakaslähtöisyys, itsemääräämisen kunnioittaminen ja lisääminen sekä läpinäkyvyys toiminnassa. Tämän lisäksi ohjeistus kannustaa kehittämään toimintaa, sekä vaikuttamaan yhteiskunnassa yhdessä asiakkaiden kanssa. Tätä voi ohjeistuksen mukaan suorittaa ainakin kokemusasiantuntijuuden sekä asiakaspalautteiden kautta. (Talentia 2017, 15, 31, 32, 43.) Emotionaalista sitoutumista asiakkaaseen Talentian eettisessä ohjeistuksessa taas ei oteta kantaa. Tämä on selkein teema, josta voidaan tulkita, että Talentian eettinen ohjeistuksen vastavuoroisuus ei tarkoita samaa kuin sosiaalipedagogiikan dialoginen kohtaaminen. Myöskään tasa-

arvoista asiakassuhdetta ei ohjeistus aseta ihanteeksi, vaan korostaa asiakassuhteen sisäistä valta-asetelmaa (Talentia 2017, 32–33). Kuitenkin, koska muut tunnusmerkit täyttyvät eikä eettinen ohjeistus kiellä emotionaalista asiakassuhdetta, on perusteltua todeta tämän ohjeistuksen osan olevan tulkittavissa sosiaalipedagogisesti.

Tämän lisäksi ohjeistus puhuu sosiaalialan ammattihenkilön velvollisuudesta löytää ja asiakkaan omia vahvuuksia ja voimavaroja sekä mahdollistaa niiden käyttö asiakkaan elämäntilanteissa (Talentia 2017, 20). Eichsteller ja Holthoff (2012) tulkitsevat sosiaalipedagogiikan olevan lähtökohtaisesti aitoa läsnäoloa, joka pyrkii tukemaan ja voimaannuttamaan kanssaihmistä (Eichsteller & Holthoff, 2012, 33). Tästä näkökulmasta asiakkaan voimavarojen huomaaminen aidossa ihmissuhteessa on sosiaalipedagogisen toiminnan ytimessä. Myös Nivala ja Ryyänen linkittävät asiakkaan voimavarojen sanoittamisen ja tukemisen osaksi dialogista työtettä (Nivala & Ryyänen 2019, 191). Näin voidaan todeta, että Talentian eettisen ohjeistuksen korostama asiakkaan voimavarojen huomamaminen kehittäminen ja niiden toiminnan mahdollistaminen on ytimeltään yhteneväinen sosiaalipedagogiikan subjektivoitumisen kanssa.

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että kriittisemansipatorisen subjektivoitumisen tukeminen on tulkittavissa keskeiseksi teemaksi myös Talentian eettisessä ohjeistuksessa. Se kannustaa asiakkaan aktiiviseen rooliin palveluprosessia sekä kehoittaa tukemaan sosiaalialan ammattihenkilöitä dialogiseen vuorovaikutussuhteeseen asiakkaan kanssa. Talentian eettinen ohjeistus ei ota kantaa emotionaaliseen kiintymiseen asiakassuhteessa ja se ei suoranaisesti kannusta tasa-arvoisen asiakassuhteeseen. Kuitenkin mikään tekstissä ei lähtökohtaisesti tue sitä ajatusta, etteikö tällainen suhtautuminen asiakastyöhön olisi eettisesti mahdollista. Subjektin ja subjektivoitumisprosessin teemoiltaan Talentian eettinen ohjeistus on kriittisemansipatorisen sosiaalipedagoginen.

7.3 Toimintamahdollisuudet

Toimintamahdollisuusteoriaan liittyviä lausuntoja Talentian eettisissä ohjeissa on myös kohtalaisesti. Talentian eettisen ohjeistuksen mukaan sosiaalialan työn lähtökohtana on, että ihmisellä on oikeus ilmaista tunteitaan, omata vuorovaikutuksellisia ja luottamuksellisia ihmissuhteita, määrätä omista asioistaan ja kokea osallisuutta, olla oma itsensä, saada tukea omien voimavarojen tunnistamiseen, oikeus yhdenvertaisuuteen, sekä oikeus epäoikeudenmukaisesta kohtelusta ja syrjinnästä vapaaseen elämään. (Talentia 2017, 7). Nämä täyttävät jo lukuisia Nivalan ja Rynänen esittelemiä toimintamahdollisuuksien osa-alueita. Näistä keskeisiä ovat kognitiivisiin ja emotionaalisiin sekä yhteiskunnalliseen kuulumukseen liittyvät toimintamahdollisuuksien luokat. Tämän lisäksi tietyt toimintamahdollisuuden osa-alueet sisältyvät jo käsiteltyihin emansipaation ja toimijuuden piiriin. Esimerkiksi ympäristön hallinnan toimintamahdollisuuksien teema kuuluu olennaisesti ulkoiseen emansipaatioon. Ajattelun ja valintojen teemat kuuluvat osaksi toimijuuden teemoja. (Nivala & Rynänen 2019, 102–103.)

Terveyteen ja kehollisuuteen liittyvistä toimintamahdollisuuksista ohjeistus kertoo vähemmän. Ehkä keskeisin tähän liittyvä teema on ohjeistuksen esittelemä moniammatillisuus. Ohjeistuksen mukaan sosiaalialan ammattihenkilön tulee työskennellä aktiivisesti osana moniammatillista työyhteisöä, jotta asiakas saa palvelua, joka vastaa hänen tarpeitaan. Sosiaalialan ammattihenkilön vastuulla on, että asiakas saa tarvitsemansa asiantuntijan palvelut käyttöönsä. (Talentia 2017, 48.) Tähän eittämättä kuuluvat myös terveydenhuollon palvelut, jolloin keholliset ja terveydelliset toimintamahdollisuudet toteutuvat moniammatillisuuden kautta.

Toimintamahdollisuuksien teoria sopeutuu sulavimmin Talentian eettisen ohjeistuksen tulkintahorisontiksi. Tämä voi johtua siitä, että se teoriana ottaa esitellyistä teorioista kaikkein vähiten kantaa asiakkaan omaan toimintaan (Nivala & Rynänen 2019, 100–101). Talentian eettiset ohjeet ottavat asiakkaan kasvuprosesseihin kantaa vain implisiittisesti, mutta käsittelee toimintamahdollisuuksia hyvin eksplisiittisesti. Tämä on nähtävissä ohjeistuksen tavassa hahmottaa sosiaalialan ammattihenkilö palveluntarjoajaksi, jolloin asiakkaan aktiivisuutta ei välttämättä tarvita määrittellessämme eettisesti kestäväää sosiaalialan työtä (Talentia

48–49). Emansipaatio ja subjektius käsitteinä ovat asiakkaan prosesseja (Nivala Rynänen, 2019, 97–100, 153–155; Hämäläinen & Kurki 1997, 118–121, 131–133). Tästä johtuen ammattihenkilölle kirjoitetusta tekstistä ne löytyvät vain impliittisesti ja tulkinnallinen ketju on abstraktimpi.

8 Talentian eettisten ohjeiden sosiaalipedagogisuus?

Talentian eettiset ohjeet ovat tulkittavissa sosiaalipedagogisien kasvuprosessien viitekehyksestä käsin. Etenkin kun otamme huomioon, kuinka Hämäläisen mukaan sosiaalipedagogiikan yksiselitteinen määrittely ei ole mahdollista ja, että sitä käytetään tarkoittaen erilaisia asioita, niin Talentian eettiset ohjeet voidaan tulkita tukevan ainakin joitain sosiaalipedagogisia tulkintoja ja määritelmiä (Hämäläinen 2015, 1034–1035). Toisaalta etenkin emansipaation teemoissa ohjeistuksessa on havaittavissa tiettyä ambivalenttisuutta. voimmeko siis sanoa, että Talentian eettiset ohjeet ovat nimenomaisesti kriittisemansipatorisen sosiaalipedagogiikan arvojen ja aatteiden mukaisia?

Hämäläinen ja Kurki esittelevät Marburburgerin emansipatorisen sosiaalipedagogiikan metodologiset lähtökohdat. Niiden mukaan sosiaalipedagogisen tutkimuksen ja toiminnan tulee keskittyä ihmisen vapautumiseen, tähdätä muutokseen, oltava tilannesidonnaista ja puolueellista, suhtauduttava yhteiskuntaan monimuotoisesti, oltava poliittista sekä kriittistä (Hämäläinen & Kurki 1997, 123–124). Näistä suurimpaan osaan Talentian eettinen ohjeistus ottaa kantaa. Ohjeistuksen mukaan työn ihanteellisena lopputuloksena asiakkaan vapaus valita ja toimia kasvaa, se kannustaa rakenteelliseen työhön ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Ohjeistus korostaa myös yhteiskunnan ja yksilöiden monimuotoisuutta ja erilaisuuden hyväksymistä esimerkiksi asiakkaiden arvovalinnoissa. (Talentia 2017, 7, 11, 22, 28.)

Kaikkein epäselvimmin eettisessä ohjeistuksessa on tulkittavissa muutospyrkimys. Vaikka ohjeistus kehottaa sekä itsevalvontaan että kriittiseen, arvioivaan, suhtautumiseen yhteiskuntarakenteisiin, niin eettinen ohjeistus antaa selkeän ra-

jan sosiaalialan ammattihenkilön muutosmahdollisuuksille. Tämä raja on lakimääritteinen eikä ohjeistus anna tilaa kansalaistottelemattomuudelle. (Talentia 2017, 7,43, 46.) Tämän kaltainen linjanveto rajoittaa vahvasti etenekin ulkoisen emansipaation mahdollisuutta työskentelyssä. Nivala ja Kurki kuitenkin liittävät myös vallankumouksellisen toiminnan yhdeksi emansipatoriseksi mahdollisuudeksi (Nivala & Rynänen 2019, 157–158). Tästä näkökulmasta voidaan tulkita, että Talentian eettisen ohjeistus poikkeaa kriittisemansipatorisesta eetoksesta sulkemalla radikaalit vaihtoehdot sosiaalipedagogisen toiminnan ja eettisesti toteutetun ulkoisen emansipaation ulkopuolelle. Tämä on suurin argumentti sen puolesta, että Talentian eettisiä ohjeita ei voi tulkita kriittisemansipatorisista lähtökohdista.

Tästä ei kuitenkaan ole realistista johtaa liian suuria johtopäätöksiä. Kaikkien muiden määritelmäkohtien toteutuessa, sekä emansipaatio ja muutospyrkimysten osittain toteutuessa voidaan todeta, että Talentian eettiset ohjeet voidaan tulkita viitekehyksenä kriittisemansipatorinen sosiaalipedagogiikka.

9 Pohdinta

9.1 Johtopäätökset

On kiistämätöntä, että sosiaalipedagogiset kasvuprosessit ovat löydettävissä Talentian eettisissä ohjeista. Niin emansipaatio kuin subjektivoituminen ovat implisiittisesti läsnä lähdeaineistossa. Ohjeistus näkee asiakkaan toimijana, joka valjastaessaan voimavaransa ja irtautumalla syrjivistä rakenteista voi elää hyvää ja vapaata elämää. Ohjeistus tunnustaa ihmisen universaalien arvon, jonka vapautumisen eteen ammattihenkilön hyvä ja moraalista työskennellä. Toisin sanoen Talentian eettinen ohjeistus on samaa mieltä kriittisemansipatorisen sosiaalipedagogiikan kanssa hyvästä työn lopputuloksesta.

Kuitenkin se missä ohjeistus eroaa kriittisemansipatorisen sosiaalipedagogiikan perinteestä, on ne keinot, jotka ovat moraalisesti oikeutettuja hyvään lopputulokseen pääsemiseen. Näistä keskeisin on ohjeistuksen suhde valtiovallan. Siinä

missä kriittisemansipatorinen työ voi sisältää radikaaleja ja vallankumouksellisia elementtejä, ei Talentian eettinen ohjeistus ei lähtökohtaisesti anna mahdollisuuksia kansalaistottelemattomuuteen tai muunlaiseen lainvastaiseen aktivismiin asiakkaiden ja heidän asemansa puolesta. Yllättäen edes lakkomahdollisuutta ei mainita ohjeistuksessa väärinkäytöksiä vastaan taistelemisen välineenä. Toisin sanoen, vaikka Talentian eettinen ohjeistus tunnustaa kriittisemansipatorisen työn päämäärän ei se hyväksy radikaalimpia toiminnan tulkintoja, vaan pitäytyy vakaasti maltillisen reformaation linjassa. Linjauksen johdonmukaisuutta voidaan myös kyseenalaistaa Talentian oman raportin tuloksilla, missä tutkittiin virallisin tein tehtyjen valitusten vaikutuksia työyhteisöihin ja valituksia tehneiden työntekijöiden asemaan työpaikalla.

9.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyöni epistemologisen pohjavireen voidaan ajatella olevan koherenssi-teoreettinen. Tällöin tutkielmani luotettavuus on kiinni siitä, onko tutkimusprosessi ja tulokset koherentteja suhteessa teoreettiseen viitekehykseen. Itse laadullisen tutkimuksen luotettavuuskysymyksistä keskeisenä korostuvat riippuvuus sekä uskottavuus. Toisin sanoen tutkielmaani voi pitää luotettavana, kun kuvaan aineistoa totuudenmukaisesti ja noudatan hyviä tieteellisiä periaatteita. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 120–122.) Hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattamista helpotti aineistoni kirjallinen muoto. Tällöin virheet aineiston käsittelyssä on helpompi huomata ja todentaa.

Tutkielman tulosten luotettavuutta voidaan pitää kohtalaisena. Toisaalta pyrin välttämään liiallisia tulkintoja aineistosta ja olla nostamatta yksittäisiä lausahduksia tuloksiksi. Noudatin lähtökohtaisesti Tuomen ja Saarijärven esittelemää teoriajohtoisen sisällönanalyysin menetelmää. Käytin heidän esittelemäänsä taulukointijärjestelmää ja prosessin kulki pääpiirteittäin kyseisen prosessin mukaisesti. Kuitenkin etenkin henkilökohtainen aikatauluni voidaan pitää prosessin ja siten myös tulosten luotettavuutta heikentävänä tekijänä. Lyhyemmästä analyysiajasta voi johtua, että kaikkia analyysin nyansseja ei lopullisiin tuloksiin pääsyt. Kuitenkin tulosten ja johtopäätösten perusväittämiä voidaan pitää luotettavana.

Eettisesti tutkielmani ei lähtökohtaisesti ole ongelmallinen. Tuomi ja Sarajärvi esittävät neljä eettistä pulmaa. Nämä ovat tutkimusaiheen valinta, tutkimuksen metodinen tarkkuus, Tutkimuksen sovellutusten eettisyys, sekä Tutkimuksen suorittamisen eettisyys (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109–115.) Tutkielmani suurin eettinen kysymys liittyy hyvään tieteellisen käytäntöön. Kuitenkin pitäytyminen Tuomen ja sarajärven esittelemässä metodissa, pystyn minimoimaan oman kokemattomuuteni mahdolliset eettiset haasteet. Tutkimuskysymys sinällään ei aiheuta uhkaa, enkä koe olevani puolueellinen suhteessa kysymyksenasetteluun. Tutkielman mahdollisissa lopputuloksissa ei pitäisi olla eettisesti arveluttavia aspekteja.

9.3 Ammatillinen kasvu

Keskeisimmät ammatilliset ajatukseni tätä kirjoitelmaa tehdessä liittyivät itse prosessiin, sekä sosiaalipedagogiikan evaluointiin arvojärjestelmänä. Tutkimusprosessi on itselleni tuttu aikaisemmista opinnoista, mutta varsin vauhdikas tahti, jolla opinnäytetyön tein antoi itselleni uusia näkökulmia työtehokkuuteen. Kutsun tätä näkökulmaa strategiseksi suunnitteluksi. Tämä sisältää työn aikatauluttamisen, hyvän työympäristön luomisen, sekä selkeästi sanoitetut työn tavoitteet. Tässä prosessi nämä tarkoittavat hyvän päivärytmin luomisen, vapaa-ajasta kiinnipitämisen, kelloitetut tauot pomodoro-metodia käyttäen, sekä virtuaalisen työympäristön valmistelun, jotta lähteiden löytäminen ja käyttäminen olisi mahdollisimman jouhevaa. Näiden avulla työskentely oli aidosti tehokasta ja asiakeskeistä.

Toinen teema liittyi enemmän työn sisältöön. Sosiaalipedagogiikka ja ”taisteleva” yhteiskuntapolitiikka ovat kiehtovia teemoja. Tämän työskentelyn aikana sain lukea niin Adornoa, Freireä, kuin Hämäläistä ja Kurkea. Näin sain paljon ajateltavaa liittyen etiikkaan ja arvoihin. Sosiaalipedagogiikka itsessään, etenkin radikaaleimmissa muodoissaan, on moraalijärjestelmältään varsin ambivalentti. Sen toiminnalliset tavoitteet ovat varsin yleviä. Kuitenkin kaikkein radikaaleimmat tulkinnat niistä tavoista, joilla näihin tavoitteisiin päästään, herätti paljon ajatuksia. Monissa tulkinnoissa absoluuttisen totuuden olemassaolo kiistetään hyvän toiminnallisen

lopputuloksen saavuttamiseksi (Esim. Nivala & Rynänen 2019, 156). Tällöin ollaan filosofisesti varsin postmoderneja ja joudumme postmoderniuden metanarratiivittomuuksien eettisiin haasteisiin. Jos totuuskäsitys on relativistinen ja pluralistinen, niin kaikelta etiikalta tippuu pohja pois. Tämä on nähtävissä esimerkiksi Jean-Francois Lyotardin ajatuksissa, joissa Thackerin (2007) mukaan hylättyään metanarratiivit ei voi moraalisesti perustella toisen maailmansodan kauheuksia vastaan (Thacker 2007, 22–36). Näin kaikkein radikaaleimmat tulkinnat tietyistä sosiaalipedagogisista ajatuksista ovat eettisesti haastavia. Samalla sosiaalipedagogiikassa ja sosiaalipedagogisessa toiminnassa on paljon moraalista hyveellisyyttä, jota yhteiskunta kaipaa osakseen. Freiren sorrettujen pedagogiikka oli elähdyttävä lukukokemus, jonka sivuilta paistoi usko ihmisen tekemään hyvään. Usko, joka tämänhetkisessä maailmantilanteessa on joskus vaikea löytää. Tämä ambivalenssi innostaa itseäni tutkimaan lisää sosiaalipedagogista ajattelua ja yhteiskunnallista vaikuttamista.

9.4 Jatkokehittämismahdollisuudet

Jatkotutkimusaiheita löytyy lukuisia. Lähtökohtaisesti mitä tahansa sosiaalialaa ohjeistavaa kirjoitelmaa ja lausuntoa voi tutkia sosiaalipedagogisen viitekehyksen läpi. Mielekkäitä tutkimuskohteita olivat myös erilaiset koulutusmateriaaleja tutkivat tutkimukset. Tämän lisäksi tietenkin sosiaalipedagogiikan hengessä erilaiset toimintatutkimukset, jotka käsittelisivät esimerkiksi sosiaalipedagogiikka ja arvoja tai sosiaalipedagogiikkaa ja koulutusta voisivat olla mielekkäitä. Tämän lisäksi selkeämmin tähän kyseiseen tutkimukseen viitaten valtakäsitysten tutkiminen sosiaalialan materiaaleissa olisi mielekäs ja hyödyllinen tutkimuksen teema.

Toinen mahdollinen tutkimussuunta olisi Talentian eettisen ohjeistuksen sekä sosiaalipedagogisten periaatteiden näkymisestä käytännössä. Nämä tutkimukset voisi suorittaa esimerkiksi erilaisin kenttä- tai havainnointitutkimuksin. Nämä olisivat myös erityisesti sosiaalipedagogisen eetoksen mukaisia tutkimusasetelmia.

Vielä lopuksi. Johdannossa ehkä hivenen leikkisästi lähdin pohtimaan sosiaalipedagogiikan mielekkyyttä sosionomiopintojen isona teoreettisena painotuksena. Tämä kysymys kaipaa vielä vastausta. Sosiaalipedagogiset kasvuprosessit ovat selvästi tulkittavissa Talentian eettisissä ohjeissa, joten tutkimuskysymysten näkökulmasta sosiaalipedagoginen viitekehys on varsin hyvin perusteltavissa sosionomin koulutuksen viitekehyyksi. Se on innostava ja maailman muuttamiseen tähtäävä viitekehys, jolloin ideaalina varmasti on kriittisesti yhteiskunnan rakenteisiin ja palvelujärjestelmiin suhtautuvia sosiaalialan ammattihenkilöitä. Haasteena on sen tieteellinen moninaisuus ja abstraktius. Kuitenkin kaiken kaikkiaan se sopii hyvin toimintakeskeiselle alalle, joka tarvitse myös teoreettista perustelua.

Lähteet

- Arponen, M. 2012. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta asiakkaiden kokemana. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012090713492>.
- DelMaso, R., Kuosmanen, V. 2008. Subjektuuden ja Emansipaation edistäminen on 2000-luvun sosionomin sosiaalipedagogisen ammatin ja työn ydintä. Teoksessa Viinimäki L (Toim.). 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu: 35–48.
- Eduskunta. Lakien säätäminen eduskunnassa. https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/eduskunnan_tehtavat/lakiensaataminen/Sivut/default.aspx. 14.2.2022.
- Eichsteller, G, Holthoff, S. 2012, The Art of Being a Social Pedagogue: Developing Cultural Change in Children’s Homes in Essex.’ *International Journal of Social Pedagogy*, 2012, 1(1): 4, pp. 30–45. DOI: <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2012.v1.1.004>. Viitattu 17.2.2022.
- Eteläpelto, A., Heiskanen, T., & Collin, K. 2011. Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100349/vallan_ja_toimijuuden_monisaikeisyys.pdf?sequence=1. 18.3.2022.
- Freire, P, 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi, Remes, P., & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, J, Eriksson, L 2015. Social pedagogy in Finland and Sweden: a comparative analysis. *pedagogiasocial.revistainteruniversitaria*[1139-1723 (2016) 27, 129-151] tercera época.
- Hämäläinen, J. Social Pedagogical Eyes in the Midst of Diverse Understandings, Conceptualisations and Activities. *International Journal of Social Pedagogy*, 1(1), 3–16. <https://doi.org/10.14324/111.444.IJSP.2012.V1.1.002>. 18.3.2022.

- Hämäläinen, J. 2015. Defining Social Pedagogy: Historical, Theoretical and Practical Considerations. *British Journal of Social Work*, 45(3), 1022–1038. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct174>. 18.3.2022.
- Hämäläinen, J. 2019. Social Pedagogy as a Scientific Discipline, a Branch of Academic Studies, and a Field of Professional Practice. *EccoS – Revista Científica*, (48), 17–34. <https://doi.org/10.5585/ECCOS.N48.12393>. 18.3.2022.
- Hämäläinen, J, Kurki, L. 1997. *Sosiaalipedagogiikka*. Porvoo: WSOY.
- Hänninen, K., & Poikela, R. 2016. Toimintalähtöinen, dialoginen ja kohtaava vuorovaikutus. Teoksessa M. Törrönen, P. Jouttimäki, T. Lehto-Lundén, P. Salovaara, & M. Veistilä (Toim.), *Vastavuoroinen sosiaalityö Gaudemus*, 148–164.
- Karelia Ammattikorkeakoulu. 2019. Opetussuunitelma, Sosionomi amk. <https://opinto-opas.karelia.fi/fi/47/fi/127/SSNS21/plan/299/year/2021>. Viitattu 27.1.2022.
- Korell, S. 2008. Sosiaalipedagoginen orientaatio ja sosiaalipedagogiset työmenetelmät osana Marjalinna-Yhteisön päihdekuntoutusta. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200806262793>. 18.3.2022.
- Kurki, L. 1998. Setlementtityö sosio-kulttuurisena innostajana. Teoksessa Ajo, M. & Väliharju, T. (toim.) *Silta. Silta ihmiseltä ihmiselle. Setlementti toimintaa Suomessa vuodesta 1918*. Helsinki: SR-kustannus Oy.
- Kurki, L. 2008. *Innostava matkailu. Sosiokulttuurinen innostaminen ja vapaa-aika*. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.
- Kurki, L. 2007. Nuorisokasvatus sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä. Teoksessa Saastamoinen, M. (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 201–228.
- Kurki, L, Kurki-suutarinen, M Taruvuori, K. 2010. *Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa*. Tampere: Tampereen yliopistopaino
- Kuronen, T. 2019. Orimattilan Hyväntekeväisyysyhdistys ry:n toiminnan kehittäminen käyttäjälähtöisesti yhteissuunnittelun keinoin. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201905109211>. 18.3.2022.

- Nivala, E. 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa, kasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Kuopio: Snellmann-instituutti
- Nivala, E., Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka, kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Tallinna: Gaudeamus.
- Raunio, K. 2009. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- Ryyänen, S. 2011. Nuoria reunoilla, sosiaalipedagoginen tutkimus rikollisuuden ja väkivallan keskellä elävien nuorten kasvun tukemisesta ja brasilialaisissa kansalaisjärjestöissä. Tampere: Tampereen yliopisto
<http://www.sosiaalipedagogiikka.fi/tutkimus/>. 27.1.2022.
- Talentia. Talentia. <https://www.talentia.fi/talentia/>. 25.2.2022.
- Talentia. 2017. Arki, Arvot ja etiikka, Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf. Viitattu 25.2.2022
- Terveysten ja Hyvinvoinnin laitos. 2017, Mitä on osallisuus? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1. 25.2.2022.
- Thacker, J. 2007. Postmodernism and the Ethics of Theological Knowledge. Hampshire: Ashgate Publishing Limited.
- Tiitinen, L. M., & Silen, M. 2016. SOSIAALIALAN EPÄKOHDAT JA NIIDEN KÄSITTELY–kyselyraportti. Sociopolis-hanke. <http://www.luc.fi/loader.aspx?id=2641402d-5a35-4f8c-84b0-88c107f5eb1e>. 18.2.2022.
- Tuomi, & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Helsinki: Tammi.

